

**Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta**

Bakalářská práce

Jana Kleinová

**Příprava Etapové Hry
pro integrovanou skupinu dětí**

Obor : Pedagogika

Vedoucí : Mgr. Marie Ortová

2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Příprava etapové hry pro integrovanou skupinu dětí“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.

28.5.2006

Jana Kleinová

Obsah

Obsah.....	3
Úvod.....	5
1. Tábor.....	6
1.1. Význam tábora.....	6
1.2. Význam tábora pro handicapované děti.....	6
1.3. Význam tábora jako integračního prvku.....	7
2. Speciální potřeby dětí s postižením.....	9
2.1. Prostředí.....	9
2.2 Předcházení projevů diskriminace.....	11
2.3. Metodika.....	12
2.3.1 Základní metody.....	13
2.3.1.1. Metoda požadavku.....	13
2.3.1.2. Metoda vysvětlování.....	13
2.3.1.3. Metoda přesvědčování.....	14
2.3.1.4 Metoda příkladu.....	14
2.3.1.5. Metoda cvičení.....	14
2.3.1.6. Metoda hodnocení chování.....	15
3. Etapová hra.....	16
3.1. Význam etapové hry.....	16
3.2. Využití etapové hry jako integračního prvku.....	16
3.3 Plánování etapové hry.....	17
3.4.Příprava etapové hry „Ztroskotání na tajemném ostrově“	18
3.5. Průběh hry.....	24
3.5.1 Jednotlivé etapy.....	25
3.5.1.1. 1.den.....	25

3.5.1.2. 2.den.....	27
3.5.1.3 3.den.....	32
3.5.1.4 4.den.....	34
3.5.1.5. 5.den.....	36
3.5.1.6. 6.den.....	38
3.5.1.7 7.den.....	40
3.5.1.8. 8.den.....	41
3.5.1.9. 9.den.....	43
3.5.1.10. 10.den.....	44
3.5.1.11. 11.den.....	46
3.5.1.12. 12.den.....	47
3.5.1.13. 13.den.....	49
3.5.1.14. 14.den.....	50
3.5.2. Cíle jednotlivých etap a jejich naplnění.....	51
3.5.3. Zhodnocení průběhu akce.....	52
3.5.4. Shrnutí významu hry.....	53
Závěr.....	56
Resumé.....	57
Bibliografie	58
Přílohy	59

Úvod

„Neexistují nepřekonatelné bariéry – existují jen dveře, které jsme se nepokusili otevřít...“

Greg Lang

Tato práce je určena především těm, kterým není život handicapovaných lidí lhostejný a snaží se spojováním světa postižených a nepostižených lidí dojít k přátelskému soužití těchto komunit.

Práce je rozdělena na tři části. V první části se zabývám významem samotného tábora pro handicapované jedince, ale i pro jedince bez handicapu.

Tato práce je určena pro lidi, kteří se chystají připravit etapovou hru na táboře pro smíšenou skupinu dětí handicapovaných a dětí bez handicapu.

V druhé části se věnuji tomu, jak vytvořit prostředí pro rozvoj tělesného a duševního vývoje dětí s postižením a podpořit tak rozšíření jejich dovedností a schopností. Popisuji základní metody práce s handicapovanými dětmi a jak předcházet jejich diskriminaci v prostředí, kde se nacházejí i nehandicapovaní lidé. Jsou to kroky, kterými vytvoříme půdu pro navázání vztahů mezi dětmi s postižením a bez postižení.

Třetí kapitola je hlavní částí mé práce. Popisuji v ní etapovou hru připravenou pro integrovanou skupinu dětí s postižením a bez postižení. Rozepisuji jednotlivé dny etapové hry, jak jdou za sebou. Hra je utvořena tak, aby děti bez postižení mohly ukázat své kvality, dovednosti a hra podpořila jejich sebevědomí a nezávislost. Dětem bez postižení přináší seznámení se s životem handicapovaného člověka a rozvíjí v nich empatii a sociální cítění. Je však zaměřena i na tělesný rozvoj dětí a poznání české krajiny.

Během práce s handicapovanými se setkávám s velkým množstvím lhostejnosti a nepochopením. Proto si myslím, že význam integrovaného tábora, kde se setkávají obě skupiny (nepostižení s postiženými), je přínosem pro budoucnost.

Děti se učí tím, co vidí, s čím se setkávají a vyrůstají z nich dospělí členové naší společnosti (Ředitelé, manažeři, pracovníci v různých institucích). A pokud jim umožníme už v dětství poznat handicapované a jejich kvality, určitě je ocení i jako dospělí; např. při přijímání nových zaměstnanců.

Zaměřením svého studia a pokračování v práci s handicapovanými i nehandicapovanými lidmi, bych chtěla napomoci spojení těchto dvou světů a dětský tábor s takto připravenou hrou je jedním z krůčků, jak tyto dva světy propojit.

1. Tábor

Hra kterou popisuji v této bakalářské práci se koná na táboře, který byl speciálně přizpůsoben svým účastníkům, jak po stránce bezbariérovosti (bydlení v přístupných tepee, bezbarierové WC, kuchyň a další.), tak také přístupem k přípravě programu (zaměření na spolupráci v týmu, podpora bližního bez tvoření předsudků, poznání života s handicapem a dalších sociálních cílů).

Proto první část této práce věnuji tomu, jaký má samotný tábor význam pro účastníky a ve třetí kapitole pak rozeberu, jak na takovém táboře aplikovat speciálně připravenou etapovou hru.

1.1. Význam tábora

Pro oddíly či skupiny s celoročním programem pobytu v přírodě je letní tábor přirozeným vyvrcholením roku. Pokud se děti v průběhu roku učí znalostem táborníka, je tábor skvělou příležitostí ověřit si vědomosti v praxi.

Pro děti, které se účastní tábora bez předcházejícího setkávání se skupinou, je tábor příležitostí poznat nové lidi, najít své místo ve skupině, naučit se novým dovednostem a znalostem, seznámit se s přírodou a odvézt si domů neopakovatelné zážitky. A to vše je možno dosáhnout hrou.

Táborové a etapové hry jsou to, na co se všechny děti těší. Hra je také velice významným prvkem, kterým může vedoucí oddílu korigovat svěřené děti. Citlivým užitím her, náročných na fyzickou kondici, zvýšíme tělesnou zdatnost. I namáhavá či nepříjemná práce, chytře včleněná do zajímavé hry, je vykonána s radostí a podstatně rychleji. Hra je tak univerzálním nástrojem vedoucího.

1.2. Význam tábora pro handicapované děti

Přínosů tábora jako takových je více. Děti se dokáží osamostatnit, začlenit do kolektivu a to i neznámých osob. Ze získaných vzpomínek těží pak celý rok.

Tábor je významný svým výchovným působením. Podle projektu má určitou strukturu, které se účastníci dobrovolně podřizují. Musí se chovat slušně, ohleduplně ke svým kamarádům a dodržovat stanovená pravidla (což je důležité obzvláště v případě mentálně handicapovaných dětí). Podle programu tábora získávají nové dovednosti zejména v pohybových činnostech, sociální oblasti a v upevnění sebeobslužných návyků. Poznají nová místa naší vlasti, naučí se mnoho nových věcí.

Tábor má význam zdravotní. Změna prostředí, hlavně pro děti z ekologicky ohrožených lokalit, je velmi prospěšná. Hlavní náplní táborů je vždy tělesná aktivita – turistika, hry, plavání apod. I za zhoršeného počasí pobývají účastníci venku, což napomáhá jejich otužování a rozvíjení fyzických schopností. Pro postižené děti je změna prostředí výrazným stimulem. Jsou zcela vytrženy z každodenního stereotypu a výrazně se tak podporuje jejich aktivita a zapojení v táborových akcích. U citlivých jedinců tomu může být naopak, pro ty musíme mít velké pochopení a projevit výraznou podporu v situacích, ve kterých si připadají v ohrožení.

Další význam je poznávací. Při pobytu v přírodě se děti seznamují s různými přírodními jevy, učí se poznávat stromy, zvířata. Navštíví zajímavá místa v dané lokalitě. Novým způsobem jim ukazujeme jak vnímat krásu přírody a ohleduplně se v ní chovat. Nové poznatky získávají zkušeností, setkáním s jevem a to slouží k mnohem lepšímu zapamatování nových zkušeností a poznatků, obzvláště pak u dětí s handicapem.

Dále má integrační charakter - vznikají nová přátelství mezi dětmi, ale i ostatními účastníky tábora a dětmi. Vedoucí jsou pro děti jistotou, že v případě problému se mají na koho obrátit. Děti jsou vedeny k tomu, aby se vzájemně respektovaly, aby silnější pomáhaly slabším, zdraví handicapovaným. Vzájemně se poznávají i z jiné stránky, než je tomu v rodině.

Je důležité, že na táboře mají děti i odpovědnost za různé činnosti. Díky tomu se mohou značně osamostatnit. Na táboře se najde velké množství aktivit, které nejsou nijak fyzicky či psychicky náročné, a tak je mohou vykonávat mentálně postižené děti (úklid, příprava materiálu apod.), či aktivit, ve kterých mohou předvést své kvality tělesně handicapovaní (pomoc v kuchyni, pomoc s výzdobou atd.).¹

1.3. Význam tábora jako integračního prvku

Táborové společenství je dětem po určitou dobu náhradou rodiny. Je také malou sociální skupinou, ve které se vytvářejí nové vztahy a děti se zde poznávají s novými lidmi. Zažívají nové reakce na své způsoby chování, po dobu tábora je jim vzorem někdo jiný než rodič, je jím vedoucí. Díky tomu můžeme působit na děti svým příkladem (metody ze strany 17-20) a dosahovat vytyčených výchovných cílů.

Dalším významným prvkem je nová skupina dětí. Na některých táborech se děti znají, protože se setkávaly již dříve (např. ve skautu). V případě tábora, na kterém se odehrává ve

¹ Srov. Kolektiv autorů. *Sport a rekreační aktivity zdravotně postižených dětí*.str.17.

třetí kapitole popisovaná etapová hra, se děti neznají , přijíždějí do neznámého prostředí s neznámými lidmi . Tábor a etapová hra musí být připraven tak, aby se děti v novém prostředí cítily bezpečně, jen v takovém případě může mít tábor integrační charakter (o vytvoření takového prostředí píše v kapitole 2.1.str.14).

Tábor je jedním z míst, kde můžeme využít hry ke spolupráci dětí. Děti se tak nenásilnou formou zapojují do činností, jsou motivovány zajímavým příběhem, soutěží atd.

Význam integračního prvku je v tom, že děti spolu po určitou dobu žijí, jsou spolu ve skupině. Aby mohly ve hře uspět musí spolupracovat, naučit se vycházet s jednotlivými členy družstva. Etapovou hru jsme proto upravili tak, aby hlavní náplní bylo spojení družstev a jejich společný cíl, kterého mohly dosáhnout pouze jako tým, tak se děti dostávají do situace, kdy je pro ně nezbytné poznat se s členy tábora a najít si k nim cestu.

V táboře je velké množství aktivit, které se běžně nevykonávají doma, např. děti ve městech nerozdělávají taborák. Tím se jim na táboře dostává nových zážitků a zkušeností. Můžeme jim svěřit drobné činnosti a zvýšit tak jejich cit pro odpovědnost (úklid stolů v jídelně, mytí nádobí, obstarávání dřeva, přikládání do ohně atd.). Ve všech těchto činnostech mohou vyniknout i děti s postižením, musíme jim však činnost zadávat individuálně s ohledem na jejich možnosti. Děti bez postižení mohou dětem s postižením pomáhat, a tak se naučí vzájemnému porozumění a spolupráci.

Společným pobytem na táboře se tak děti vzájemně dobře poznají a záleží jen na tom, jak tábor připravíme. Pokud se rozhodneme pro etapovou hru, je důležité, jak náročné hry zařadíme, kolik spolupráce, trpělivosti, zaujetí a sil budou děti potřebovat ke splnění úkolů a jak zajímavé libreto vymyslíme, čím vším pomůžeme dětem k hlubšímu poznání všech účastníků a to jak handicapovaných, tak těch bez handicapu.

Protože děti s postižením, ale i děti bez postižení, vyžadují speciální přístup, v následující kapitole popisují možnosti prostředí a metod, které můžeme využít při práci s dětmi.

2. Speciální potřeby dětí s postižením

Následující kapitoly jsou věnovány speciálním potřebám handicapovaných dětí. Ve skutečnosti by tato kapitola mohla být samostatnou prací; pro potřebu této práce se tomuto tématu věnuji pouze okrajově. Připomínám pouze základní přístupy a metodiku pro práci s dětmi se speciálními potřebami .

2.1. Prostředí

Prostředí ve skupině je utvářeno mnoha vzájemnými vztahy mezi lidmi, úkoly a podmínkami. Všichni zúčastnění přinášejí do skupiny konkrétní zkušenosti, přesvědčení a přístupy.

Rozhodujícím prvkem vytvoření úspěšného společenství (tábora, třídy, kroužku...) je **ocenění jedinečnosti osobnosti každého dítěte**, které vychází z postoje zájmu o druhé, úcty a vědomí vzájemné závislosti. Někdo tomu říká sociální povědomí, druhý láska k dětem. Ať už to nazýváme jakkoliv, existuje propojení mezi našimi vnitřními zásadami a naším navenek projevovaným přístupem k vytváření integračního prostředí. To vše pak rozhoduje o konečném vyznění naší práce i působení na zúčastněné.

Pokud tak chceme vytvořit příjemné prostředí pro každého, musíme se snažit porozumět člověku, být aktivní ve všech vztazích. Vytváříme prostředí, které bude podporující a bude obsahovat i náročnější stimuly, jež povedou děti k vyšším cílům. Musíme však zajistit, aby nároky na děti byly přiměřené a prostředí naprosto bezpečné.

Podporujeme hodnotné partnerské vztahy, ve kterých je dítě rovnocenným, nikoliv podřízeným.

V integrované skupině záleží na každém členu, jak bude spolupráce mezi jejími členy vypadat. Proto musíme pracovat se všemi rovnocenně a brát ohledy na lidské potřeby všech dětí.

Jak vytvořit skupinu, ve které bude vysoký stupeň sounáležitosti? Snažíme se tu vytvořit tzv. inkluzivní prostředí. Takové prostředí rozpoznává a uspokojuje sociální, biologické, psychologické a intelektuální potřeby dětí bez zvýhodňování jedněch nebo předsudků vůči druhým. Jádrem takového prostředí je smysl pro sounáležitost všech členů skupiny.

Abychom mohli vytvořit takovou skupinu, je důležité kladné přijetí všech jejích členů. Naučit se vnímat odlišnosti jako dobré, umět je přijímat a v konečné fázi pak ocenit jedinečnost každého člověka jako vyjímečné osobnosti.

V případě dětí se speciálními potřebami, můžeme touto cestou, pomoci vyvinout smysl pro sounáležitost s komunitou a společností, z níž byly doposud vyloučeny. Tento významný krok je na integrovaném táboře umožněn a podpořen sestavením etapové hry.

V knize *Každé dítě potřebuje speciální přístup*² popisuje Kagan pět zásadních bodů pro vytvoření skupiny :

- „vzájemné seznámení,“
- „vytvoření identity skupiny,“
- „zkušenost vzájemné podpory,“
- „oceňování individuálních rozdílů,“
- „synergické působení³.“

Rozvíjet v dětech pozitivní hodnoty můžeme různými způsoby:

- dát jim pocit, že jejich osobní přínos je důležitý;
- před skupinou oceňujeme pokroky všech dětí;
- hrají se hry umožňující lepší vzájemné poznání, které stmelují kolektiv (ve kterých je zdůrazněna spolupráce, porozumění a komunikace);
- vytvoření interní pošty, ulehčí nám počáteční komunikaci;
- volíme témata, která by měla být zaměřena na pozitivní hodnoty, jako je přátelství, láska a spolupráce;
- vytvoření názvu, znaku, pokřiku skupiny.

Díky těmto myšlenkám můžeme vytvořit skupinu, kde budou její členové znát hodnotu každého konkrétního člověka a naplnit tak náš cíl.

Důležitým prvkem utvářející atmosféru ve skupině i postoj jedince je míra odpovědnosti, kterou děti za své skutky mají. Za veškerou vykonanou činnost se snažíme přenechat na nich co největší (ale vždy přiměřenou) míru odpovědnosti – výsledek hry, projektu, divadla, zvolení osobního cíle, starost o oheň, řešení problému.

Díky tomu je lépe připravíme na život ve společnosti, vypěstujeme v nich odpovědný přístup k životu a také jim umožníme vyjadřovat jejich potřeby a pocity.

Děti se podílejí na rozhodování, která ovlivňují skutečný průběh hry, respektují a ochraňují práva druhých a hlavně jsou přiměřené jejich schopnostem a odpovědnosti.

² Viz. Lang, Berberichová 1998 str.37.

³ Synergie – společné kladné působení různých faktorů, které vzájemně zesilují svůj účinek.

Integrované prostředí musí nabízet bezpečí. Je nezbytnou složkou, bez níž nelze vypěstovat pocit sounáležitosti. Proto musíme dětem nabídnout záchrannou síť pozitivních citů, která zde bude vždy připravena v případě neúspěchu. Zajistí tak rovnováhu mezi pouštěním se do riskantního podniku a případného neúspěchu, který tak neznamená zesměšnění, ale možnost poučení se z chyby a další růst.

Bezpečí vypěstujeme v dětech tak, že jim umožníme být takovými, jakými jsou, a i tak se cítit dobře. Jsou povzbuzovány a odměňovány za snahu překonat sebe sama. Budujeme ve skupině vztah důvěry, vědomí, že nikdo nebude nikomu ubližovat ani nikoho zesměšňovat za to, jaký je. Konflikty a nedorozumění musíme řešit tvůrčím způsobem.

2.2. Předcházení projevů diskriminace

„Je normální být jiný“

Další kapitola je velice úzce spojena s předcházející. Předjetí diskriminaci ve skupině je možné právě vytvořením otevřeného prostředí, kde vycházíme z jedinečnosti každé osobnosti. Vytvořit takové prostředí je možné za pomoci bodů, které jsem již popsala.

Děti, které jsou začleněny ve skupině, kde je vysoká míra sounáležitosti a vyzdvihnuta jedinečnosti každého jejího člena, nemají sklony k diskriminaci. Jednotlivci jsou zde hodnoceni jako cenná individua, nikoliv jako nezapadající prvek.

Je mnoho způsobů jak vyjádřit sounáležitost a otevřenost:

- přátelská gesta, pozdravy;
- společné jídlo,
- pozitivní způsob vyjadřování bez ponižování a sarkasmu,
- osobní otevřenost a čestnost,
- schopnost mluvit a myslet v kategorii „my“.⁴

Důležitým prvkem k vytvoření skupiny, která si váží rozmanitosti, je úcta. Jsou-li děti oceňovány za to, co nabízejí, zvyšuje to jejich sebeúctu a zpětně se to odráží i na jejich vnímání skupiny.

⁴ Viz Lang, Berberichová 1998 str. 38.

Zvyšovat sebeúctu můžeme různými činnostmi zaměřenými na porozumění sebe sama a potřeb jednotlivců ve skupině, podporu starostlivé komunity, uznání jednotlivých dětí. Oceňujeme rozmanitost nadání a kultury.

Díky tomu si mohou děti vážit jak své jedinečné osobnosti, tak i jedinečnosti lidí kolem sebe. Nemusejí si dokazovat, že jsou lepší na úkor někoho jiného, protože takový důkaz nemá žádnou hodnotu.

2.3. Metodika

Metoda - cesta, způsob vedoucí k cíli.

Odborná literatura uvádí různé metody, které by se daly všeobecně použít při práci se všemi handicapovanými. Jednotlivá postižení, vývojové nebo smyslové vady, se vyznačují svými specifickými příznaky, potřebami a tím také metodami. Proto mají při výchově i vzdělávání svou metodiku a jiné metody práce.

Jsou zde však metody, které se dají zobecnit a s přihlédnutím na dané postižení upravit podle našeho cíle.

Všechny situace musíme řešit jak s ohledem na níže popsaná postižení, tak na jednotlivé vlastnosti a potřeby osobnosti člověka. I dva stejně postižení lidé potřebují různý přístup. Proto základní metodou budiž trpělivost, citlivost, pochopení pro jednotlivé individuality, ale také zásadovost a stanovení hranic.

Typy zdravotních postižení, se kterými se můžeme na integrovaném táboře setkat:

Tělesné postižení – podle druhu rozlišujeme postižení různých částí těla, různá omezení pohybu, postižení páteře.

Sluchové postižení – podle stupně rozlišujeme hluchotu, zbytky sluchu a nedoslýchavost.

Zrakové postižení – podle stupně je to slepota, zbytky zraku, slabozrakost, refrakční vady, postižení binokulárního vidění.

Řečové postižení – rozlišujeme podle druhu na nemluvnost, neurózy řeči, vady výslovnosti, poruchy plynulosti řeči a další.

Mentální postižení – podle stupně rozlišujeme lehkou, střední, těžkou a hlubokou mentální retardaci.

Kombinovaná postižení – různé kombinace mezi předchozími postiženími: mentální postižení s tělesným postižením, hluchoslepota apod.

Obtížně vychovatelní – podle druhu je to delikvence, tuláctví, difícilita (nesnadná ovladatelnost), instabilita, záškoláctví, nedisciplinovanost, toxikomanie a drogové závislosti.⁵

2.3.1 Základní metody (používané při práci s handicapovanými dětmi):

2.3.1.1. Metoda požadavku

Je metodou, která má z obsahového hlediska formu příkazu a zákazu. Každá z nich může být různě formulována a toho je důležité promyšleně využívat.

Při použití metody požadavku vždy zvažujeme jakou formu zvolíme – mírné požádání, připomenutí, upozornění, pokyn nebo radu.

Tuto metodu mohou doprovázet různé emoce, a tak je důležité jaký stupeň nátlaku, který se v této formě nachází, použijeme. Volíme vždy s rozmyslem a ohledem na jednotlivého člověka. Podle okolností však může být požadavek vystupňován až do formy povelu nebo rozkazu.

Vždy musíme dbát na to, aby daný požadavek byl pro dítě srozumitelný a přiměřený (splnitelný).

Plnění požadavků má být pod kontrolou. Všichni, kdo se podílí na výchově dítěte, by měli mít stejné požadavky, protože jen tak dosáhneme jednotného působení. Tímto přístupem vedeme postižené děti k tomu, aby si postupně dovedly samy klást vlastní požadavky a vynakládaly úsilí k jejich dosažení.

Touto metodou můžeme děti jak aktivizovat při činnosti, kde se nám jeví pasivní a nebo naopak usměrňovat jejich chování.⁶

2.3.1.2. Metoda vysvětlování

Tato metoda působí hlavně na rozumovou stránku jedince, proto musí být uzpůsobena rozumovým schopnostem dítěte. Ve formě rozhovoru působí na handicapované děti tak, aby se projevíly co nejaktivněji, vyjadřovaly své otázky, problémy a současně projevíly pochopení pro to, co se jim vysvětluje. Při používání této metody u menších nebo mentálně handicapovaných dětí můžeme působit formou pohádky, použít loutku nebo maňáska.⁷

⁵ Viz Lang, Berberichová 1998 str. 44

⁶ Viz Somatopedie (1992) str.86.

⁷ Viz Somatopedie (1992) str.87.

2.3.1.3. Metoda přesvědčování

Tato metoda se spojuje s vysvětlováním, ve větší míře ale působí na citovou složku dítěte. Tato metoda má důležitou korektivní funkci. Aby byla účinná, je důležitý dobrý vzájemný citový vztah mezi tím, kdo působí a handicapovaným dítětem.

Díky svému postižení se dítě nachází ve složité pozici, proto se může při snaze vyrovnat se s následky postižení objevit labilita názorů či chování. Často je těžké odhadnout, jak bude dítě na podnět reagovat. Při používání této metody je důležité, aby působící postupoval taktně, s trpělivostí a bez vzrušování.

2.3.1.4. Metoda příkladu

Je metodou názorného působení, opírající se o instinkt napodobování. Dítě napodobuje různé vnější projevy druhých osob, které ho obklopují.

Když tuto metodu využíváme cílevědomě, úmyslně předkládáme žádoucí napodobitelné modely chování a snažíme se eliminovat ty nežádoucí. Je proto důležité, aby všichni pracovníci dávali důraz na své společenské vystupování, jak projevují své názory, jaké jsou jejich postoje v oblasti etických otázek (morálka, humanismus, kolektivní cítění apod.).

Zvláštní hodnotu má pak předkládání chování handicapovaného člověka jako modelového chování pro jiného handicapovaného. Vzhledem k identifikaci jedince má tento příklad velmi účinný charakter.⁸

2.3.1.5. Metoda cvičení

Tato metoda má důležitou funkci v osvojování si návyků a zvyků požadovaného chování. V souvislosti s touto metodou je třeba poukázat na důležitost správného denního režimu.

Pokud je metoda cvičení spojena s pravidelným denním režimem, zvyšuje se tak efektivnost působení.

Požadované chování můžeme nacvičovat i v aranžovaných situacích jako jsou scénky, divadelní dialogy apod., ve kterých imitujeme různé situace, a tak se učíme správnému nebo novému řešení situace. U handicapovaných dětí je důležité, aby se naučily způsobilosti společenské komunikace. Nejistotu ve vyjadřování a společenském kontaktu tak můžeme díky této metodě překonat s menšími obtížemi a připravit tak dítě lépe pro komunikaci s okolním světem.⁹

⁸ Viz Somatopedie (1992) str.88.

⁹ Viz Somatopedie (1992) str.90.

2.3.1.6. Metoda hodnocení chování

Tato metoda spočívá na jedné straně v posilování požadovaného chování a na druhé straně v potlačování nežádoucího chování. Má tedy dvě varianty, kladné nebo záporné hodnocení. V obou případech je důležité, že působí převážně na cit vychovávaného a vyvolávají v něm příjemné nebo nepříjemné citové zážitky.

Využití jedné nebo druhé formy u handicapovaného dítěte závisí na povaze situace a psychických vlastnostech dítěte. Je třeba mít na zřeteli aktuální psychické změny i fyzický stav. Z hlediska četnosti je třeba dávat přednost kladnému hodnocení.

Kladné hodnocení je u handicapovaných dětí velmi důležité. Pomáhá utvářet vyšší sebehodnocení jedince a posiluje jeho sebevědomí. Uspokojuje se tím i jeho potřeba sociálního uznání. Ale i tuto metodu musíme užívat přiměřeně, aby dítě nezačalo přeceňovat své schopnosti a neztratilo tak zájem o další sebezdokonalování a tím by pak kladné hodnocení ztratilo svou funkci.

Předpokládaný efekt je třeba posuzovat vzhledem k existující úrovni sebehodnocení handicapovaného dítěte. Povzbuzení kladným hodnocením potřebují hlavně ti jedinci, kteří se podceňují, mají strach z neúspěchu a nedůvěřují si. V takových případech je vhodné kladně hodnotit i malé úspěchy.

Záporné hodnocení je důležité užívat uváženě. Používání trestu handicapovaných dětí se odůvodňuje tím, že jeho vyloučení by mohlo mít za následek upevnění nesprávného chování a využívání handicapu jako ochrany před následky.

Při použití trestu musíme řádně zvážit, zda můžeme vzorec chování po jedinci vyžadovat s ohledem na jeho handicap (zvažujeme způsobilost), dále zda zná normy chování, jestli jeho chování nevychází z nedostatku návyků v důsledku nesprávného vedení a zda bylo chování vědomé nebo nevědomé.

Poruchy chování způsobené zdravotním stavem nesmíme trestat. Trest se tedy z výchovy handicapovaných nevyklučuje, ale považuje se za méně častý výchovný prostředek.¹⁰

¹⁰ Viz Somatopedie (1992) str. 91.

3. Etapová hra

3.1. Význam Etapové hry

Etapové hry mají dlouhou tradici a již po několik desítek let naplňují táborová společenství, skautské oddíly a jiné skupinové činnosti.

Etapová hra jako taková může být použita na různých místech, kde pracujeme se skupinou dětí, která se schází pravidelně a v pokud možno stejném složení (školní družiny, dětský klub apod.) a nebo nás může její poutavý příběh provázet letním táborem.

Etapové hry vycházejí z tzv. dlouhodobých her, rozdělených na úseky, etapy, které jsou spojené společným příběhem. Správně připravená etapová hra není samoučelná. Díky tomu, že jejím motivem je nějaký příběh, nabízí vysoké motivační možnosti. Do takové hry se dají šikovně schovat i nepříjemné činnosti a naučit děti nové poznatky. A tak můžeme, pro děti zábavnou formou, dosahovat vytyčených výchovných cílů, aniž bychom působili jako výchovná instituce. Etapová hra může mít naukový charakter a být zaměřená na poznání přírody, historie apod., vést k zvýšení zdatnosti, vytrvalosti či upevnit charakterové vlastnosti. Tento výchovný záměr je v nich skrytý, pro děti je to vzrušující hra.

Nejvýznamnějším prvkem etapové hry se stává příběh, který hru uvádí a prolíná ji.

Hry, které pro děti připravujeme, jsou sto zaujmout děti před i v průběhu dané hry, ale pokud tyto jednotlivé dílčí hry spojíme zajímavým a působivým motivem, příběhem, mnoho účastníků se bude věnovat všem tajemným maličkostem spojených s příběhem.

Etapová hra je hrou, která prostupuje celý tábor a přináší mu jeho specifickou a neopakovatelnou atmosféru, na kterou mohou všichni účastníci ještě dlouhá léta vzpomínat, a proto je její příprava jednou z nejdůležitějších součástí přípravy na tábor.

3.2. Význam Etapové hry jako integračního prvku

Etapová hra může skrývat významný integrační prvek. Běžná etapová hra je založena na soutěživosti mezi jednotlivými družstvy. Pokud tedy použijeme její motivační vliv v integrovaném táboře, musíme jí také upravit podle našich cílů. Při vymyšlení soutěživých her musíme dbát na to, aby soutěž nebyla pro děti bez postižení příliš snadná a pro handicapované příliš těžká. Vhodné jsou hry, kde je částečně důležitá rychlost, částečně obratnost a částečně využití znalostí, protože tak má každý šanci uplatnit své kvality.

V níže popsané etapové hře mezi sebou děti nesoutěží o prvenství, ale naopak pouze jako celek mohou dorazit do cíle, najít trosečníka a odplout zpět domů. Díky tomu se

vyhneme pocitu, že nás ten či onen handicapovaný brzdí apod., naopak podpoříme pocit sounáležitosti ve skupině. Protože záleží na všech členech, jsou děti motivovány si vzájemně pomáhat a podporovat se.

Při takto nastavené hře se učí vzájemnému porozumění, trpělivosti, ale i odpovědnosti a schopnosti ocenit druhého člověka i jiným pohledem, než je běžný ve společnosti - poznávat nové hodnoty a nebo dávat těm starým nový význam.

3.3. Plánování etapové hry

V následující kapitole následuje vše, co je důležitou součástí přípravy etapové hry. Příprava etapové hry vyžaduje mnoho energie a hlavně tvůrčí činnosti, proto je důležité začít s její přípravou již v průběhu přípravy tábora.

Většinou bývají tyto hry vyvrcholením celoroční práce se skupinou. V tom případě by měly být utvořeny tak, aby nenásilně navazovaly na prováděnou celoroční činnost. V našem případě nejsme svázáni tématem a záleží jen na naší fantazii, protože etapovou hru připravujeme pro skupinu, se kterou po celý rok nepracujeme.

Každé plánování musí mít určitou podobu:

Při přípravě etapové hry začínáme příběhem. Inspiraci k němu můžeme najít v různých románech, cestopisech, příbězích z dějin, pohádek, fantastických příběhů apod. Námětů je nepřeberné množství. Inspirovat mohou také knížky z vydavatelství Mravenec Brno. Jednotlivá vydání se specializují vždy na jednu etapovou hru. Obsahují rady, ale i texty, předtištěné diplomy a jiné doprovodné materiály, které hru doprovází.

Dalším krokem při plánování etapové hry je ujasnit si výchovně vzdělávací cíle, metody a formy, kterými vytyčeného cíle chceme dosáhnout.

Výchovně vzdělávací cíl by měl být zaměřen na rozvoj všech stránek člověka a umožnit mu získání nových poznatků a vědomostí. Je to ta část, kdy se děti dozvídají něco nového, obohacují se o nové poznatky a vědomosti. Druhou součástí je získávání a rozvoj dovedností, uplatňování vědomostí v praxi. Výchovně vzdělávací cíl tedy musí být nastaven tak, aby docházelo k rozvoji jak duchovních, tak tělesných schopností.

Jde o ujasnění, jak budeme pracovat na rozvoji osobností dětí a co nového jim chceme předat.

Ustanovením **obsahu** si určíme jakou činností a jakým způsobem budeme vytyčeného cíle dosahovat. Správné nastavení obsahu nám pomůže i k naplnění sociálního cíle, kdy se děti učí odpovědnosti, spolupráci a soudržnosti, v integrované skupině, kde jsou tyto vlastnosti velmi důležité. Nesmíme opomenout ani vzdělávací cíl, kdy děti dostávají nové informace a poznatky ze všech možných oborů (historie, botanika, apod.).

Obsah uskutečňujeme pomocí **prostředků**. Jsou to veškeré pomůcky a potřeby, které používáme k dosažení cíle. Jsou hmotné a nehmotné.

Důležitou součástí je organizační zajištění obsahu a to zvolenou **formou** (např., režim dne).

A nakonec jsou to způsoby, jejichž prostřednictvím se naplňuje cíl, tzv. **metody**. Metodou může být hra, beseda, tvůrčí činnost apod.

Kromě dosahování cílů chceme dětem zprostředkovat příjemný volný čas. Všichni účastníci tábora jsou po celý školní rok zahlceni velkým množstvím povinností, a proto by neměly chybět činnosti, kde si všichni odpočinou.

3.4. Příprava etapové hry „Ztroskotání na tajném ostrově“

Tato hra se již uskutečnila 16.-30.8.2003 pod záštitou občanského sdružení Rozrazil a zde je popsána s malými obměnami. Tuto hru jsem předělala tak, aby se její další tvůrce vyhnul hluchým místům.

Účastníků bylo 39 - 12 pracovníků, 8 dětí upoutáno na vozík, 7 dětí mentálně postižených a 12 dětí bez postižení. Je to optimální počet účastníků, dětí. Nedoporučuji při pořádání takovéto akce víc než 8 ve skupině, minimálně však 4 nepostižené děti a 3-4 postižené. Důležité je při přijímání a následném rozdělování dětí uvážit vážnost postižení. Dětem by také mělo být více než deset let, nepostižené děti jsou v tomto věku již více samostatné a mohou nám pomoci s péčí o handicapované děti. Rozumně zvoleným počtem zúčastněných zaručíme všem dětem individuální přístup a také vydaření etapové hry.

Příprava hry se odvíjí od předchozí kapitoly, zde se tedy zaměříme na konkrétní cíle, které se týkají etapové hry „Ztroskotání na tajném ostrově“ :

Motivace

Motivací je získání nových zážitků během života a putování po tajném ostrově, neobvyklost tématu, změna prostředí, prožití života trosečníka.

Cíl

Cílem je využití etapové hry k integraci zdravých a handicapovaných dětí, seznámení s novými přáteli, překonávání bariér a vlastních hranic, naučit se pomáhat i přijímat pomoc, získat nové dovednosti hravou formou, poznat jiný styl života a hlavně si užít báječné prázdninové dobrodružství.

Obsah

Obsahem je etapová hra, která je připravená tak, aby v ní byly obsaženy všechny důležité prvky pro všestranný rozvoj osobnosti.

Prostředky

Veškerý materiál, který použijeme (korálky, prostěradla, barvy, papíry, psací a kreslicí potřeby, keramická hlína, láhve, kameny, přírodní materiály, které použijeme k tvořivým účelům, květiny, šišky, větve apod....) a pak také nehmotné prostředky - kvalitní příprava, nadšení.

Metody

Metodou při přípravě etapové hry je převážně hra, dále expedice, tvůrčí činnost (kreslení, keramika, vyřezávání ze dřeva, atd.), průzkum, divadelní hra. Ve zmíněných metodách etapové hry použijeme metody, které jsem popsala na str. 17 až 19.

Těmito metodami¹¹ dosahujeme plnění požadavků, které máme na děti, výchovných cílů, které jsme si vytyčili a také usměrnění dětí v rámci obsahu a metod etapové hry. V případě integrované skupiny musíme tyto metody používat s velkým citem. U metody hodnocení je nutné užívat převážně kladné hodnocení. Tím děti mnohem více motivujeme, aby své chování či činnost změnily žádoucím směrem. Metoda příkladu je v integrovaném táboře zahrnuta vždy. Děti nás pečlivě pozorují a poté napodobují. Proto musíme být v jednání s handicapovanými dětmi vzorem pro děti bez handicapu.

Organizace

Hra je upravena tak, aby vyhovovala všem potřebám jak dětí bez postižení, tak i handicapovaných dětí. Účastnit se jí mohou děti, se kterými je možná komunikace jakoukoliv formou (mluvenou, písemnou, pomocí tabulky, znakovou řečí), tělesně nebo mentálně postižené. U mentálně handicapovaných dětí, které nemají kombinovanou vadu s tělesným postižením, je podmínkou, aby byly schopny ujít požadovanou vzdálenost při putování. Není příliš vhodná pro nevidomé děti. Hry pro nevidomé děti musí zahrnovat více interakčních prvků, které by hru těmto dětem zpříjemnily. Věk účastníků může být různý. Děti bez postižení do 15 let věku, u handicapovaných se hledí spíše na jejich zájem o tábor a hru,

¹¹ Ze strany 17 až 18.

orientačně do 30 let. Může se zdát, že rozhraní do 30 let je příliš velké, ale u handicapovaných lidí (především mentálně) a díky nastavení tábora se věkový rozdíl skoro vytratí.

V každé skupině je kolem 7 dětí, na skupinu jeden vedoucí a dva asistenti (podle počtu handicapovaných dětí). Je vhodné mít na jedno dítě na vozíčku jednoho asistenta.

Hodnocení jednotlivců je pouze za bobříky, které děti plní a to dřevěnými korálky. Při soutěžních odpoledních jsou vítězové vyhlášeni ještě ten den u večerního nástupu. Tím přinášíme zdravou soutěživost do hry, ale v tomto případě každý soutěží za sebe a tak se vyhneme tomu, že by byl někdo obviňován ze zpomalování družstva či z pokažení pořadí celkového hodnocení.

Jednotlivé etapy: ztroskotání na ostrově, průzkum ostrova, den boje o přežití, nález láhve od trosečníka, putování za trosečníkem, nález trosečníka, putování za kapitánem Nemem, pirátská svatba, den výroby z keramiky, divadlo.

Při setkání pořádacího týmu si rozdělíme jednotlivé role, které se v etapové hře vyskytují (kdo bude hrát trosečníka a jak to udělat, aby byl pro děti úplně neznámým člověkem, i když se s ním setkávají každý den, kdo bude kapitán Nemo, atd.)

Vnější projevy

V táboře byla čtyři tepee umístěna kolem ohniště, které bylo centrálním shromaždištěm. V každém tepee byl umístěný oddíl stávající se z 6 nebo 7 dětí a vedoucích a asistentů. Spalo se na dřevěných roštích, které jsou ideální v případě dětí upoutaných na vozík, protože umožňují snadný přístup k vozíku a zároveň zaručují, že děti nenastydnou. Kuchyně byla polní, k dispozici nebyla žádná velká místnost. Přehled o průběhu hry podávala nástěnka, kde byl umístěn režim dne, krabice pro interní a externí poštu a jiné informace.

Toalety byly prkenné s nájezdnou rampou, aby k nim byl možný příjezd s vozíkem. Z hygienických důvodů se musely každý den zasypat vápnem. Ke sprchování jsme vytvořili třístěnnou boudu, na které byl zavěšen barel připojený k pumpě, vodu jsme čerpali z rybníku. K čištění zubů a intimní hygieně se dovážela voda z vesnice.

Tato varianta je pro děti zajímavá a zvláště pro handicapované, které se těší z každé neobvyklosti. Z hygienického hlediska tato varianta není zcela ideální a nemusí vždy projít schválením Okresní hygienické stanice, proto doporučuji při výběru lokality uvážit zdroj vody zavedený až do tábora a lepší možnosti koupele dětí.

Příprava putování

Putování využíváme na integrovaném táboře jako metodu pro rozvoj integrace ve skupině, zdokonalení tělesné zdatnosti a také k poznávání české krajiny.

Putování také vyžaduje přípravu. V první řadě musíme naplánovat cestu tak, aby ji děti zvládly. Dáváme důraz na postižení dětí, které se tábora účastní a jejich možnosti, také na věk a vzdálenost, kterou jsou děti schopny ujet. Dalším bodem plánování je zvolit si místa na přespání. Můžeme každý den ujet např. 7-10 km podle obtížnosti terénu, a tak vyhlédneme místa, která jsou vhodná k uložení dětí. Najdeme majitele pozemku a dohodneme s ním podmínky, za kterých je možné užívat jeho pozemek.

Dalším bodem je přístřešek pro děti pro případ špatného počasí. My jsme na vyhlídnutých a s majiteli schválených místech připravili dřevěné tyče a později jsme z nich a plachet, které jsme dováželi s jídlem a spacími pytli, vytvořili přístřešky pro děti. Dětem jsme spací pytle a karimatky dováželi autem, aby se s nimi nemusely při putování nosit. Děti bez postižení po cestě pomáhaly dětem s postižením (tlačit chvíli vozík, doprovázet a podporovat mentálně postižené atd.), tím jsme se vyhnuli přetížení dětí nadměrným nákladem.

Zajištění jídla a pitné vody je dalším bodem. Snídani a večeři jsme dováželi autem na místa přespání, oběd a svačiny nesli vedoucí a některé děti v batohu. Vodu jsme měli s sebou ve velkém barelu, který jsme tlačili na jednom z vozíků.

Následně uvádím tabulku s podrobným rozpisem činností. Vytvořením takové tabulky si pomůžeme zpřehlednit činnosti, které připravujeme a můžeme je různě obměňovat. Vždy je dobré mít v záloze hry, které je možné použít při špatném počasí (doporučuji Sborník her)¹², ne na všechny situace se dá dopředu připravit, ale je dobré mít sebou zdroj inspirace, který nám pomůže navázat na předchozí činnost přerušenu například deštěm.

V této tabulce si poznamenáme, který člověk bude zastávat kterou roli, nebo alespoň kterou roli musíme obsadit.

Zařazením jednotlivých činností jsme se snažili vytvořit zajímavý příběhem podložený program. Střídají se v něm aktivity náročné na fyzickou stránku s aktivitami rozvíjejícími estetické vnímání, aktivitami odpočinkovými a rozvíjejícími intelektuální stránku osobnosti účastníků. Zpočátku jsou zařazeny hry seznamovací (ranní rituál), následně pak hry určené k hlubšímu poznání účastníků (putování), jejich charakterových vlastností a zcela nakonec relaxační techniky (divadlo).

¹² Například Zapletal, Velká encyklopedie her.

1	Příjezd na nádraží Cesta do tábora – hledání ztraceného člena	Počátek hry –první indicie, že jsme ztroskotali na ostrově Oběd	Rozdělení do skupin, ubytování	Večer u ohně
2	Seznámení s bobříky Interní pošta Tajný přítel, Lov velryb	Oběd	Průzkum ostrova	Nocování mimo tábor
3	Návrat skupin do tábora	Oběd	Co skupiny při průzkumu našly (další indicie)	Volný večer
4	Scénka s ženou z ostrova, (Markéta D) Nález láhve s dopisem	Oběd	Vytvoření nápisu SOS Nález již existujícího nápisu	Oheň
5	Začátek putování odchod z tábora	Oběd	Složení obranné hymny	Nocleh v přístřešku
6	Složení tábora vydání na cestu, zabloudili jsme – setkání s poutníkem (Martin K)	Oběd	Sledování poutníkůvých stop a úkolů	Večer u ohně Nocleh v přístřešku
7	Přiblížení k trosečníkovi (náročný úsek - nejsou zařazeny hry)	Oběd	Přepadení piráty (Lukáš a Terka H)	Nocleh v přístřešku
8	Doputování za trosečníkem	Oběd	Nález trosečníka (Venda T)	Nocleh v přístřešku
9	Putování zpět do tábora,	Oběd	Po cestě hry	Návrat do tábora

10	Volný den, koupání	Oběd		Noční hra NEMO (Honza M)
11	Keramika (Martina)	Oběd	Piráta hledá nevěstu Žádost o ruku (Honza M a Šárka J)	
12	Příprava na svatbu Dárky pro nevěstu	Oběd	Svatba	Slavnostní hostina
13	Příprava na divadlo	Oběd	Divadlo Sbalení kufrů	Večer u ohně Rozloučení Vyhlášení
14	Úklid Dobalení	Oběd	Odjezd Opět kap. Nemo (Honza M)	

Pozn. Předepsané činnosti mohou být napsané na samolepících lístečcích; když dojde ke změně programu, můžeme s nimi přehledně manipulovat

Režim dne by měl být vyvěšený na tabuli, aby děti věděli co je čeká.

Režim dne v táboře

8,00 budíček
8,30 snídaně
9,00 (9,30) dopolední program
11,00 svačina, pokračování programu
13,00 oběd
13,30 -14,30 polední klid
14,30 odpolední program
16,30 svačina
17,30 setkání u ohniště (nástup)
19,00 večeře
19,30 osobní volno
20,00 večerní program
22,00 večerka

Režim dne při putování

Budíček
Snídaně
Putování
Svačina
Oběd
Polední klid
Putování
Svačina
Postavení tábora
Večeře
Hygiena
Večerka

3.5. Průběh hry

Styl tábora byl tzv. hvězdicový – tábor má stanovou základnu, pár dní jsou děti na putování a pak se opět vrací na základnu. Tato kombinace je při pořádání integrovaného tábora mnohem zajímavější než pouhý statický tábor. Motivační charakter putování je nedocenitelný. Mnohonásobně se zvyšuje výchovně vzdělávací cíl. Děti mnohem lépe poznají okolí, ve kterém se nachází, zažijí nové zkušenosti (spaní venku) a hlavně můžeme mnohem lépe rozvíjet vztahy v táborové komunitě. Putovat se dá i při zhoršeném počasí, pláštěnky jsou nezbytnou výbavou průzkumníka.

V knize „Dobrodružstvím za poznáním“ popisuje autor velmi výstižně základní kameny etapové hry:

„Jádrem etapy budiž nepoužitý, překvapivý nápad. Opakovaný fígl pozbývá účinku. Teze, že ke stejným činnostem stačí rok co rok uklohnit jinou omáčku legendy, vede k rutinérství a všeobecnému zklamání dětí i vedoucích. Praxe nás naučila ohlídat si zejména těchto několik zásad:

1. motiv – musí být vybrán s láskou a péčí tak, aby vždy vyhovoval všem – dětem, instruktorům i vedoucím
2. výchovných cílů lze dosáhnout, jen pokud platí první podmínka
3. vrcholně ctíme Setonovu zásadu „malebnost ve všem“
4. vždy zvažujeme velikost rizik, dodržujeme bezpečnostní pravidla, strašíme pouze ve dne
5. nedílnou součástí etap jsou obřady
6. překvapení, sukcesy, fígle a taje = krev v žilách her
7. součet několika zcela geniálních nápadů = dobrá etapa
8. pokud nemá etapa úspěch, znamená to na něco jsme zapomněli
9. hra je kolektivním dílem vedoucích a instruktorů
10. co možná nejúplněji dokumentujeme, fotografujeme a snímáme kamerou“¹³

My jsme motiv etapové hry „Ztroskotání na tajemném ostrově“ zvolili z několika důvodů: Tajemný ostrov může obsahovat množství neočekávaných dobrodružství, není tedy tak předvídatelný, jako např. lovci mamutů. Na tajemném ostrově můžeme potkat piráta, ale třeba taky pohádkové postavy, ty mohou být zařazeny do příběhu a vypadat v něm

¹³ Viz Jindřich Kačer: Dobrodružstvím za poznáním, str.8.

uvěřitelně tak jako pirát. Motiv tím nabízí velmi širokou škálu využití a motivaci, která je důležitá pro upoutání a udržené pozornosti, a to hlavně postižených dětí (mnohá postižení se vyznačují těžkostí udržet pozornost a zájem), proto je tato část jednou z nejdůležitějších pro úspěch etapové hry. Pokud by se nám nepodařilo děti dostatečně motivovat, můžeme očekávat velké množství problémů, hlavně v situacích, které jsou pro děti větší zátěží než, na kterou jsou zvyklé z domova či školy (dlouhý pochod, šlapání prudkého kopce, či jen samotné zúčastnění se hry). Tomu se snažíme co nejdůkladněji přípravou vyvarovat. Není nic těžšího než přesvědčovat unavené dítě o tom, že je lepší jít ještě pět kilometrů, než si sednout u silnice (což se však může přihodit, i když máme pěknou přípravu, proto je druhou důležitou součástí zvolení vhodného terénu).

Každou etapu jsme měli promyšlenou, ale její další podobu jsme upravovali i na místě, aby navazovala na předchozí etapy a jejich úspěch. V průběhu se objevují i nové nápady jak hru obohatit, a tak je důležité být flexibilní.

Také jsme mohli připravit velké množství překvapivých akcí a rituálů, které hru oživily a motivovaly děti k většímu zapojení do hry a zvýšily jejich zájem o etapovou hru.

3.5.1 Jednotlivé etapy

Spolu s účastníky tábora ztroskotáme na ostrově a objevíme se v tajemném světě osídleném nepřátelskými domorodci a piráty. Najdeme zprávu v lahvi od trosečníka, který prosí o pomoc a podle všech indicií se nachází na druhé straně ostrova. Dobrodružství může začít:

3.5.1.1. 1.den

Ještě před dnem odjezdu se všichni, kteří jedeme jako doprovod, sejdeme a podle seznamu dětí si rozdělíme, kdo se postará o děti na vozíku a kdo si vezme na starost handicapované a kdo děti bez handicapu. Také musíme zamluvit vlak, oznámit Českým Dráhám, kolik pojede vozíčkářů a zajistit si bezbariérový vagón a to nejpozději 14 dní dopředu. Skvělou náladu pro cestování utvoříme tím, že hru začneme již nastoupením „naloděním“ do vlaku. Svoláme děti dohromady a oznámíme jim, že nastupujeme nyní do korábu „Rychlý sen“ a od nalodění jsme všichni členové výpravy, na které nás čekají náramná dobrodružství.

Po vystoupení z vlaku - ztroskotání, se rozjíždí první etapa, kterou zpestříme cestu do tábora.

Odpolední aktivita:

Ztráta jednoho člena posádky.

Schází jeden člen posádky, musíme ho najít. Nález první indicie (bota, oděv člena posádky apod.), která nás nasměruje k táboru; po čase připravíme další indicii, abychom věděli, že jdeme dobře (druhá bota). Tím získáme motivaci pro děti, které jsou unavené po cestě vlakem a ještě je, v našem případě, čeká ujít několik kilometrů do tábora.

Předem se domluvíme, kdo se z týmu ztratí. V dění, které je na nádraží, se tiše vytrátit není těžké, ale abychom stihli vše připravit využijeme automobil, tím předejdeme tomu, že by nás děti dohonily a také získáme čas na přípravu scénky v táboře.

Příchod do tábora

Po příchodu do tábora objevíme ztraceného člena posádky:

Scénka

Ztracený zraněný člen posádky je ošetřen, má amnézii a pomalu si vybavuje poslední události dne. Co se vlastně odehrálo se dětem osvětlí tak, že ztroskotaly na ostrově.

„ Nepamatuji si mnoho, jen ten podivný tupý náraz do boku naší lodi a tu studenou, strašně studenou vodu. Všude bylo spoustu nářku, lidé křičeli a skákali do vody, ze záchranných člunů mnoho nezbylo, připadalo mi to jako zlý sen .

Pak jsem otevřel oči a cítil jak do mne slunce opírá teplé paprsky, točila se mi hlava a nade mnou stáli dva podivně odění lidé a něco si špitali v podivném mlaskavém jazyce... Opět se mi zatočila hlava a ztratil jsem vědomí, nevím jak dlouho trvalo, než jsem přišel k sobě, ale když jsem se probal, ležel jsem na tomto místě s ošetřenými ranami a těmito opuštěnými stavbami kolem. Snad mě sem donesli, abych měl kde být“

V takovémto podobném duchu dětem připravíme scénku a dovyprávíme příběh.

U nalezeného člena posádky nechali domorodci večeři pro účastníky tábora. Po večeři můžeme děti rozdělit do skupin. Rozděluje je hlavní vedoucí a v našem případě jsme utvořily čtyři skupiny, každá skupina měla svůj stan tepee.

Při rozdělování do družstev v takovémto táboře dbáme velmi pečlivě na vyvážené složení dětí ve skupině. Hra je sice sestavena tak, že družstva mezi sebou nesoutěží, ale jde o to, aby počet vozíčkářů, mentálně postižených dětí, a dětí, které nám eventuelně mohou s handicapovanými dětmi pomoci, byl v rovnováze. Pokud známe děti před příjezdem do

tábora rozdělíme si je už před odjezdem, pokud je neznáme, uděláme si přibližné rozdělení a děti definitivně rozdělíme až na místě.

Po přidělení do družstva se děti ubytovaly a večerní program u ohně s kytarou poslouží k seznámení všech členů tábora. Utvoříme kruh a každý v něm o sobě něco zajímavého poví. Také se každého zeptáme, jak se cítí a jak se mu líbí v táboře. Orientačně tak získáme informaci o tom, zda-li se někdo cítí špatně a případně mu pomoci.

3.5.1.2. 2.den

Dopolední aktivita

Ranní aktivity jsme každý den opakovali, vytvořili jsme **ranní táborový rituál**, který se skládal z **ranní písničky** před snídaní, **snídaně** a výběru **bobříků**.

Pro integrovaný kolektiv je důležitá pospolitost a tu ranní rituál podporuje. Posadíme-li děti před snídaní do kruhu a zazpíváme si s nimi písničku, ve které si popřejeme pěkný den a dobrou chuť, budujeme tím pozitivní naladění, ohleduplnost a také sblížení jednotlivých členů skupiny.

Bobříci jsou sestaveni tak, aby odpovídali našemu záměru. Naším cílem je co nejvíce děti sblížit, naučit se vzájemně podporovat, také si procvičit dovednosti, vytvořit činnost, která by provázela tábor každý den nezávisle na etapové hře a přesto v ní byly děti motivovány ukázat své skryté talenty. Vše je vymyšleno tak, aby aktivity podporovaly handicapované děti v jejich úsilí a hlavně byla vysoká šance, že i ony uspějí. Vše musí být vyvážené, pro děti bez postižení to musí být stejná výzva jako pro děti s postižením.

Bobříci:

Každý den ráno si děti volí bobříka, popřípadě i více než jednoho, kterého chtějí získat. Na výběr mají více možností:

- 1. nerozlučností** – na celý den, počínaje ranním srazem u ohniště, až po večerní vyhlášení splněných bobříků se dva lidé sváží provázkem a takto spolu stráví celý den.
- 2. mlčení** – celý den nepromluví (mohou pouze gestikulovat, nebo psát).
- 3. nesmíchu** – vydržet se celý den nesmát.
- 4. hladu** – celý den nejíst.
- 5. přechování zrnka rýže** - dítě dostane zrnko rýže, musí ho nosit po celý den u sebe a pak ho ukázat u večerního setkání.

6. **mluvení ve verších** - cokoliv chce dítě říct musí být zveršováno, tento bobřík opravdu rozveselí táborové chvílky!
7. **zpěvu** – celý den si prozpěvovat je také velmi obveselující bobřík a co teprve, když se spojí veršování se zpíváním (tábor jsme měli plný talentů)!
8. **držení vody v ústech** – necháme dítě napít a pak naplnit pusu vodou, tento bobřík se drží půl hodiny, po půl hodině dítě vodu vyplivne a tím získává bobříka.
9. **slušné mluvy** – zvolením tohoto bobříku se dítě zavazuje po celý den používat jen slušná slova. Pro splnění sociálního cíle velmi vhodný bobřík, obzvláště náročný, pokud za neslušná označíte „ježišmarjá“ a podobná klení a také ošklivější výrazy jako hnusný apod.
10. **zručnosti** – úkolem je vyrobit jakýkoliv výrobek během tábora (náramek přátelství, vyřezaná loďka ze dřeva, náhrdelník z korálek, fantazii dětí se meze nekladou).

Po splnění úkolu dostanou večer korálek se speciálním znakem pro daného bobříka. Pokud ne, mají na splnění další dva pokusy. My jsme u některých bobříků povolili i čtvrtý pokus, vyplatí se to zvláště u slušné mluvy.

Korálky si připravíme dopředu a dětem dáme s prvním korálkem šňůrku, na kterou si můžou korálky navlékat, a tak mít důkaz o splnění bobříka.

Na bobříky máme zvláštní sešit, kam si děti a členy týmu (bobříky jsme plnili všichni, jak děti, tak vedoucí a asistenti) zapisujeme a večer zkontrolujeme jejich splnění podle seznamu. Především nepřehlednosti a zmatkům, které by mohly nastat, máme také přehled o počtu pokusů.

Další hrou, která provází celý tábor je **Hra na tajného přítele**

Pomůcky: klobouk, papír, tužky

Motivace: Vytvořením tajného přítele, který se nám bude snažit vylepšit pobyt na táboře, celkově zvedneme přátelskou atmosféru. Všichni účastníci se stávají tajným přítelem a tak se podílejí na zpříjemňování pobytu někoho jiného.

Cíl: Cílem hry je poznat, jak je příjemné dělat někomu radost, aniž bychom očekávali z jeho strany nějakou odměnu. Proto vše provádíme co nejtajněji, abychom nebyli odhaleni.

Průběh hry: Do klobouku všichni členové tábora vloží papírek se svým jménem. Po zamíchání si zase každý člen vytáhne papírek, jméno na něm napsané uchová v tajnosti a stává se tajným přítelem člověka, kterého si vylosoval. Od této chvíle se snaží jakýmkoliv způsobem zpříjemnit dotyčnému pobyt po celý průběh tábora. Pomáhá s čímkoliv, tajné dárečky, pěkný dopis, ale co nejtajněji, aby se neprozradil. Na konci tábora pak dojde k veřejnému odhalení tajných přátel.

Tato hra má nesmírný integrativní potenciál. Její charakter je založen na pomoci druhému člověku a hlavně podporuje spřátelení mezi lidmi, kteří by se za běžných okolností nepřátelili. Děti se musí věnovat tomu, koho si vylosovaly, ať je to kdokoliv; tím se podporuje spolupráce i integrace ve skupině.

Tato hra připraví mnoho příjemných okamžiků. Není vůbec náročná, ale velmi vhodná, pokud chceme stmelit kolektiv. Všichni mají sice jednoho tajného přítele, ale podpoříme mnohem otevřenější naladění v táboře.

Seznámení s **Interní a externí poštou**

Pomůcky: dvě krabice

Další možností, jak zvýšit komunikaci mezi účastníky, je interní pošta. Vytvoříme krabice, které budou na známém místě (jednu na interní a druhou na externí poštu).

Děti si tak mohou posílat dopisy a například tak komunikovat i se svým tajným přítelem. Je to zajímavý nápad, kterým můžeme sblížit děti.

Pozn. Další hrou, která podpoří komunikaci mezi účastníky jsou **Bavlnky**. Ty slouží k vyjádření pocitu jiným způsobem než slovy. Každý účastník dostane jednoduchý náhrdelník z provázku, který nosí po dobu celého tábora na krku. Na veřejném místě je umístěna sada bavlnek. Každé barvě přísluší určitý význam (např. bílá – děkuji, žlutá – chci ti dodat energii, zelená – zamysli se nad sebou apod.). Bavlnky si účastníci připevňují navzájem na své náhrdelníky dle momentální nálady. Alternativa: účastníci nenosí náhrdelníky na krku, ale ty visí vedle bavlnek. Udělování bavlnek tak probíhá anonymně.

Tuto hru jsme nehráli, ale jejím zařazením se mohou děti naučit vyjadřovat své emoce i jinou cestou. To je důležité hlavně pro mentálně postižené děti, které místo afektivní reakce mohou bavlnkou vyjádřit, jak se cítí.

Tyto tři hry jsme zařadili, i když s etapovou hrou nemají příliš mnoho společného, jsou ale jednou z nejdůležitějších součástí při práci s integrovanou skupinou dětí. Jejich významný poznávací, integrující potenciál vždy oceníme. Jejich cenný podíl je především v tom, že díky těmto hrám je kolektiv mnohem otevřenější a přístupnější k překračování bariér.

Lov velryb

Pomůcky: Tyče, které nám poslouží jako udice a velké papírové koule – velryby.

Motivace: Protože jsme ztroskotali na ostrově musíme také obstarat něco k jídlu. Také se nám podařilo objevit ukrytý vor, a tak se můžeme dostat na vodu a ulovit nějakou rybu, velrybu.

Cíl: Zvládnout koordinaci pohybů, spolupráce ve dvojicích

Průběh: na louce rozházíme velryby (papírové koule), děti si vyhlédnou velrybu a tu pak pomocí tyče musí dostat za stanovenou hranici, tím ji uloví. Vítězí ta dvojice, která naloví nejvíce velryb.

Čísla

Pomůcky: Počet archů papírů, jako je počet účastníků hry, nadepsaných čísla podle počtu dvojic (dvojice má stejné číslo) 2 x č.1, 2 x č.2... , špendlíky, lepicí pásku

Motivace: Ukázat, zda jsme připraveni vyrazit na průzkum ostrova.

Cíl: Vyzkoušet vytrvalost, odhodlanost, spolupráci

Průběh: Utvoříme dvojice, každý z dvojice dostane na záda stejné číslo, ve vymezeném prostoru se potom děti snaží zjistit čísla jiných dvojic, dvojice si zase svá čísla vzájemně brání před ostatními. Ta dvojice, jejíž číslo bylo odhaleno, vypadává ze hry. Děti upozorníme, že nesmějí použít násilí pro zjištění jiného čísla.

Tyto hry jsme zařadili, abychom napomohli seznámení dětí, lov velryb se hodí k pobytu na tajemném ostrově a čísla jsou jednou z her, kterou je možné použít v takto různorodé skupině dětí. Jsou to zahřívací hry, poslouží k seznámení a také k rozproudění atmosféry v táboře.

Přípravu a realizaci těchto typů her měl v našem případě na starost hlavní vedoucí, který řídil i celou etapovou hru.

Při hrách dáváme pozor na bezpečnost, obzvláště při manipulaci s tyčemi a při hře Čísla pozor na agresivní chování.

Cílem této etapy bylo seznámení dětí a vybití energie, která se v nich sbírala celý školní rok. Nenáročnost těchto her usnadňuje splnění vytyčeného cíle.

Odpolední aktivita

Odpolední etapa je zaměřena na seznámení dětí v jednotlivých družstvech. Vzájemným seznámením dětí ve skupině značně urychlíme integraci dětí.

Pomůcky: záchranný kruh, mušle, slaná voda v lahvi, lodní deník, ozdobné předměty (náramek, korále...)

Motivace: První den na ostrově věnujeme průzkumu, musíme zjistit, co tu žije za lidi (kdo asi pomohl ztracenému členu naší posádky?), jestli tu není nějaká zmínka o jiných lidech nebo snad o civilizaci...

Máme čtyři skupiny, každá se vydá na jednu světovou stranu.

Vedoucí má své instrukce, vede skupinu k vyhlédnutému místu, kde je možné přespát a na vhodném místě přijde s příběhem.

Cíl: Cílem je zajímavý úvod do etapové hry, dát prostor dětské fantazii

Průběh: První skupinka se přiblíží z prostředku ostrova na kraj (v blízkosti se nacházela řeka, ale není to podmínkou). Najde mušle a slanou vodu.

Druhá skupinka dojde také ke kraji moře a objeví záchranný kruh.

Třetí skupinka se dostane také až k okraji a najde lodní deník lodi Nedoplula, která ztroskotala u těchto břehů.

A čtvrtá skupinka najde opuštěnou vesnici a v ní ozdobné předměty. Vedoucí obřadně přinese nalezené předměty a podloží s nimi svůj příběh.

Např. První skupina: *Našel jsem slanou vodu a mušle, dorazili jsme na pobřeží. Se skupinou pak vymyslí, co řeknou ostatním, až se vrátí do tábora (po cestě jsme nenarazili na žádnou osadu, ani domorodce, ze západní strany je ostrov nehostinný a neobydlený...)*

Přespání na vyhlédnutém místě (vždy musíme mít povolení, že na zvoleném místě můžeme nocovat, buď od majitele pozemku nebo se musí jednat o místo, kde je povolené táboření).

Toto putování je první částí hry a otevírá téma etapové hry. Také jsme chtěli, aby se děti seznámily s okolím tábora a mezi sebou, proto jsme jim tímto malým putováním dali čas poznat nové kamarády v družstvu. Děti bez handicapu se postupně seznamují s potřebami handicapovaných dětí a také se učí, jak jim pomoci.

S místy, kde budou předměty umístěny, jsou seznámeni vedoucí. Předměty na určitá místa dopravil hlavní vedoucí autem. Místa k přespaní jsme zajistili zastřešená, kdyby v noci přelo (vždy se musíme domluvit s majitelem pozemku, či zajistit místo určené k táboření). Každé dítě si neslo spací pytel a vedoucí družstev mezi děti rozdělil potraviny určené k večeři a k snídani. Pro děti je to velká odpovědnost, ale také radost, z podílení se na něčem tak důležitém, jako je zajištění potravin pro ostatní.

3.5.1.3. 3.den

Ráno opět provedeme ranní rituál (snídaně, bobříci-vybrané bobříky si vedoucí poznamená). Sbalíme tábořiště, uklidíme nepořádek a vracíme se do tábora. Učíme děti chovat se ohleduplně k přírodě, tábořiště musíme vždy opouštět čisté a v takovém stavu, aby se dalo znovu použít. I handicapované děti se musí naučit, že jsou součástí přírody a tomu, jak je důležité o ni pečovat.

Dopolední aktivita:

Návrat do tábora

Odpolední aktivita

Podělení o nalezené předměty a historky, které skupina po cestě vymyslela.

Hon za pokladem

Pomůcky: Potřeby na výrobu stanovišť, papírové ukazatele, poklad.

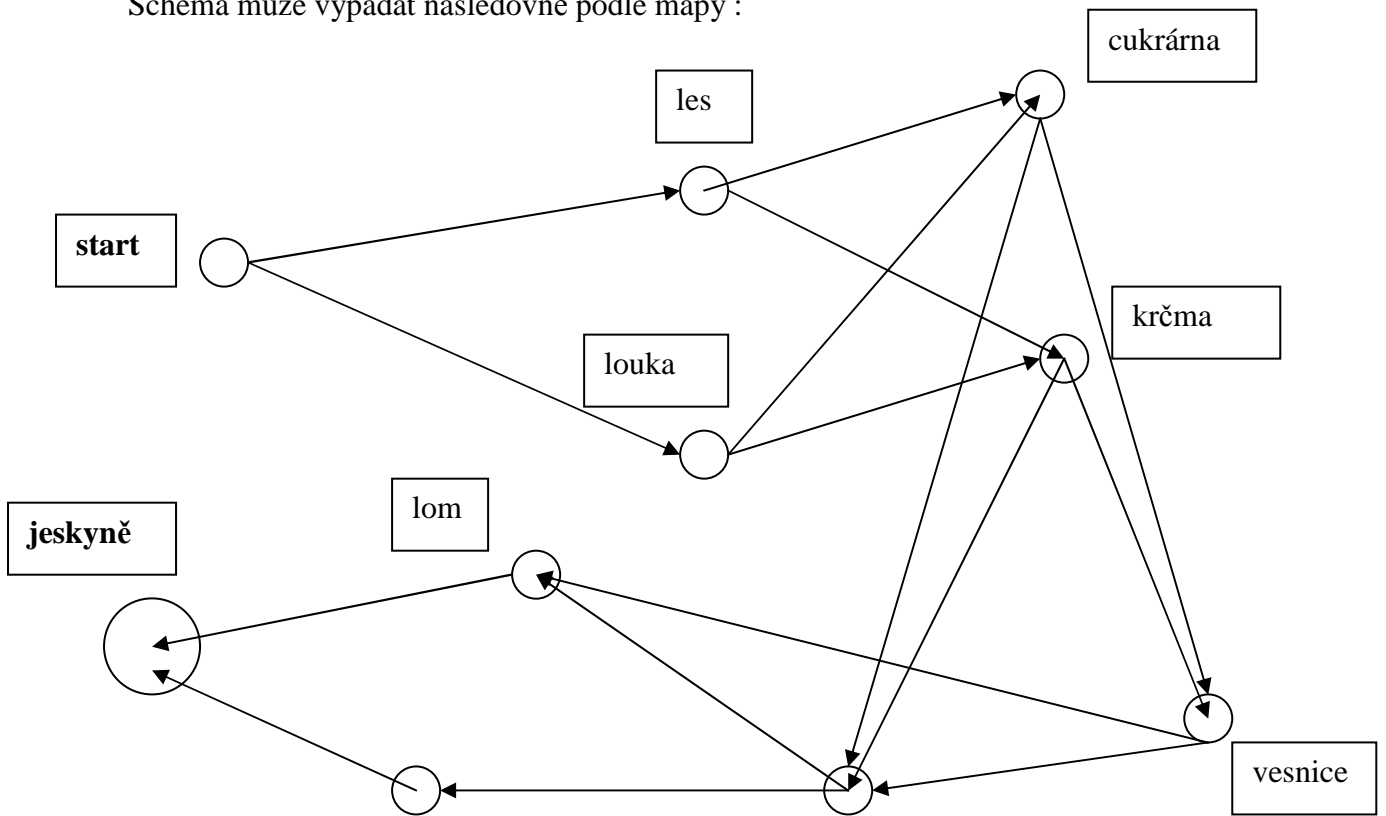
Motivace: Poblíž tábora našli průzkumníci pirátskou jeskyni, která ukrývá velký poklad, podle indicií ho můžeme objevit, záleží jen na našem štěstí.

Cíl: Další etapa poznání ostrova, vytvořit dětem zábavné odpoledne, hra je spíše o štěstí volby.

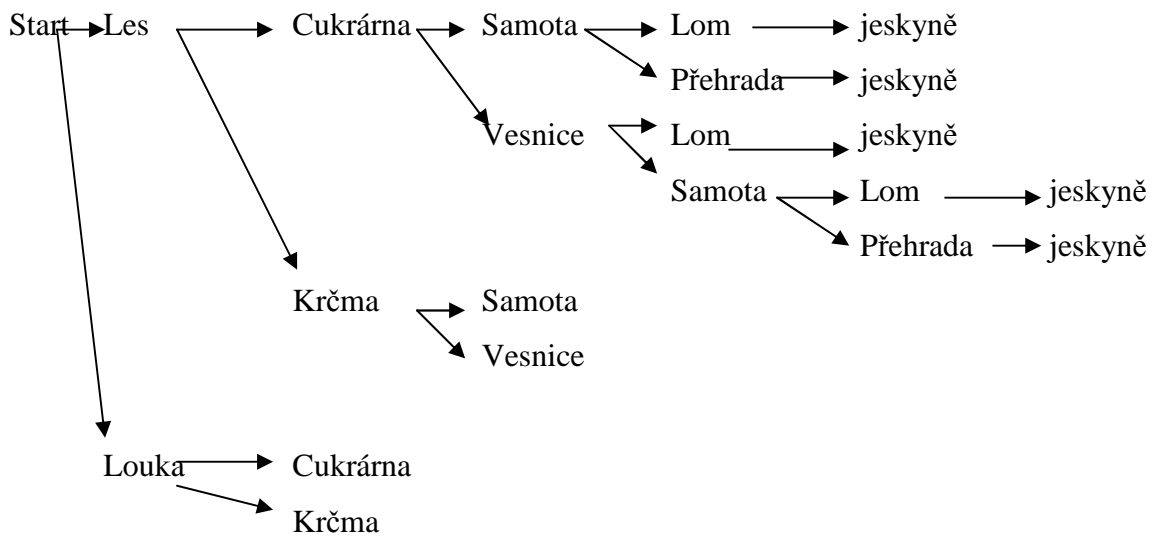
Průběh: Hra je náročnější na přípravu, je důležité, aby po sobě stanoviště logicky následovala a děti se nedostaly do situace chození v bludném kruhu. Pro uskutečnění hry potřebujeme mapu okolí a připravit si plán, podle mapy rozmístíme jednotlivá stanoviště, na každém stanovišti budou moci děti volit dvěma různými směry, kterými mohou jít (hra je podobná gamebooku, na první straně začínáme číst příběh, pak se můžeme rozhodnout jít dveřmi nalevo nebo napravo a podle toho, jaké dveře zvolíme, pokračuje naše hra, může být krátká a nebo dlouhá a obtížná). Tak je to i v této hře, podle toho, jakou cestu si děti zvolí

pokračují v cestě dál, když volí správně, dojdou k pokladu za krátkou dobu, když volí špatně, trvá jim to delší dobu.

Schéma může vypadat následovně podle mapy :

Podle počtu ukazatelů:

Děti rozdělíme do malých skupinek, v každé je postižené dítě a upozorníme děti, aby si pamatovaly, která místa již **navštívily** a na ty už se nevracely, nikoliv, která **viděli** napsaná na ukazateli.

Záleží, kolik času chceme, aby dětem hra zabrala. Podle toho určíme vzdálenost mezi jednotlivými stanovišti. Nejdelší trasa by neměla být delší víc než půl hodiny, maximálně čtyřicet pět minut, aby šťastlivci nečekali na ty, co tak šťastně nevolili, příliš dlouho! Po 5 minutách pak vysíláme skupinky na cestu.

Jeskyňě můžeme umístit blízko tábora, aby se děti mohly vrátit. V krčmě a v cukrárně mohou mít děti svačinu, nebo nějaký mls.

Tato hra je velmi zajímavá tím, že je soutěživá, ale zvítězit nemusí ten nejrychlejší, naopak ten, kdo dělá správná, i když nevědomá, rozhodnutí. Tím dostává šanci vyhrát kterákoliv skupinka.

Tuto hru jsme zařadili, aby se děti dostaly na další nová místa v okolí tábora, také jsme utvořili skupinky mezi dětmi, které nejsou spolu v oddíle, aby se tak mezi sebou lépe poznaly. Tato hra skrývá úskalí v čase, abychom se vyhnuli prodlevám a dlouhému časovému úseku mezi jednotlivými stanovišti, je důležité načasování a k tomu vytvoření patřičného množství skupinek. Pokud zabere nejkratší cesta hodinu a delší hodinu a půl z 27 dětí utvoříme skupinky po 3-4 lidech a budeme je pouštět po 8 minutách. Pomalejší děti pošleme jako první.

3.5.1.4. 4.den

Dopolední aktivita

Tato etapa připraví děti na odchod z tábora, jejím účelem je, aby se děti naučily vzájemné podpoře a odvaze.

Pomůcky: Dlouhý provaz, láhev, papír a pero na vytvoření dopisu, šátek pro každé dítě.

Scénka:

Před snídaní se v táboře objeví cizí, hladově vypadající žena velmi zvláště oblečená. Ukradne pár chlebů od snídaně a uteče zpět do lesa. Z uloupeného jídla po ní zbyla cestička. Stopování ženy nás zavede na místo, kde si odpočinula.

Žena se dětem představí jako drtálka, která byla vyhnána z vesnice, protože byla příliš hodná. Našla nějaký zvláštní předmět, který by nám chtěla ukázat. Vezme nás do své

sloje a dá nám ho, také nás upozorní na zakuklence, kteří jsou velmi nebezpeční a jedinou možností, jak je zahnat, je zpěvem veselé písničky.

Cesta z naší strany ostrova, která vede do drtálčina příbytku, je skrz sopku. Děti si proto musí zavázat oči a do sloje se dostanou podél provazu. Nikdo se nemusí ničeho bát. (ve scénce je důležité, aby žena působila pozitivně a děti se nebály mít zavázané oči).

Když všichni dojdou na konec provazu, drtálka dá dětem láhev s dopisem. Ale najednou se začíná sopka otřásat, a tak je urychleně vyvede jinou cestou ven a zmizí stejně tak záhadně, jako se objevila.

Děti musí najít sami cestu zpět do tábora. Tam pak otevrou láhev se vzkazem.

Je napsaný na velmi zašlém papíře, plný pravopisných chyb se zvláštním dialektem. Dočtou se v něm:

„Ztroskotál jsem na pustém ostrově, proputoval ho jsem křížem krážem a uvíznout já na podivném místě. Myslel jsem, že sem našel pevninu. Přeplaval velkou vodu, ale zjistil, že našel jsem jen na dalších malý ostrůvek. Jděte po velké cestě za vysokou horou, přivede vás ke mně. Jsem vyčerpán nemám dost sil, dostat se spět. Pomoc prosím Jules Dubajs „

Tato scénka byla prvním výrazným zlomem v etapové hře. Pro děti je to významný krok do nového příběhu s vysokým motivačním charakterem.

Drtálku zvolíme již večer před tímto dnem a necháme zvolené osobě čas na přestrojení, buď můžeme vybrat někoho z řad týmu a nebo můžeme poprosit o spolupráci někoho z vesnice. Záleží na naší znalosti okolí. Čím neznámější vzhled tím lépe.

Odpolední aktivita

Rozhodneme se zachránit trosečníka a pro případ, že by plul někdo okolo, utvoříme nápis SOS, aby nás z ostrova odvezl.

Pomůcky: stará prostěradla, akrylové, vodové barvy, kameny.

Motivace: Chceme se dostat z ostrova, musíme vytvořit nápis SOS, pro případ, že by plul někdo okolo.

Cíl: Tvůrčí činnost dětí, vysvětlení pojmu SOS a dalších technik, jak je možné volat o pomoc (můžeme si i zopakovat důležitá čísla policie, záchranná služba a hasiči).

Průběh: Sejdeme se na shromaždišti, povíme si něco o technikách volání o pomoc. Seznámíme děti s cílem naší aktivity (vytvořit nápis, který bude vidět až daleko na moři). Potom si každá skupina najde místo a na něm začne vytvářet svůj nápis SOS barvami na

prostředla tak, aby byla co nejvýraznější. Je zde i chvíle na seznámení s morseovou abecedou a telefonními čísly.

Když děti dokončí svou práci, zavedeme je na okraj ostrova, kde umístíme naše nápisy SOS. Zde objevíme záhadný nápis SOS, který je vytvořený z velkých kamenů. Kdo ho vytvořil? Zřejmě Jules Dubajs před tím, než odešel zkoumat ostrov. Jeho nápis není vidět z moře, ale ze vzduchu, protože snad doufal, že ho budou hledat letadlem. Rozvěsíme naše prostředlová SOS a vrátíme se do tábora.

Kamenný nápis SOS vytvořil hlavní vedoucí s postupnou pomocí oddílových vedoucích.

Cílem hry bylo seznámit děti s morseovou abecedou a významnými telefonními čísly. Také jsme chtěli změnit činnost dětí a zařadit kreativní aktivitu, práci s materiálem, tím vším podpořit týmovou práci v družstvech.

3.5.1.5. 5.den

Tato etapa je již počátkem putování. Pro handicapované děti je to velká zkušenost a je důležité, aby je všechny předchozí činnosti k putování dobře motivovaly.

V této části jsou neocenitelnou pomocí asistenti, kteří tlačí vozíky. My jsme zvolili trasu nerovného terénu. Chtěli jsme dětem zprostředkovat krásný výhled na krajinu, a tak jsme museli vyšlapat jeden opravdu prudký kopec. Pro děti, které jdou pěšky, je tato část velmi namáhavá a potřebují značnou motivaci, je jim výhled, ale i např. svačina na vrcholku kopce či jiná činnost podle individuální znalosti dítěte. Zvláště pro mentálně postižené děti, které musí putovat pěšky, je motivace příběhem hnací silou pokračovat dál.

Dopolední aktivita

Podle instrukcí, které nám dala žena předchozího dne, se vydáme na cestu za trosečníkem. Musíme se řádně připravit, nikdo neví, jak dlouhá cesta bude. Děti si sbalí své spacáky a připraví si věci s sebou (malý batůžek, který si ponosou a druhý, ve kterém budou mít věci na spaní a hygienické potřeby; ten jim bude večer dovezen autem, aby nebyli putující příliš zatíženi).¹⁴

¹⁴ Při putování jsou stanoveny normy, kolik zátěže může dítě nést a kolik kilometrů může s určitou zátěží ujít. Tyto normy jsou v příloze 4.

V našem případě bylo vše zařízeno následovně: Vedoucí s sebou nesli jídlo na oběd a svačiny. Večeře se vařila a snídaně připravovala v táboře a pak byla dovezena na místo, kde se přespávalo, totéž se dělalo i se spacáky, batohy a materiálem k výrobě přístřešku (plachty, lana). Aby byly děti dostatečně zásobeny pitím, na jednom vozíčku se vezl barel s vodou.

Opouštění tábora je zásadním krokem a všechny děti se již nemohou dočkat spatření trosečníka. V tuto chvíli se již děti celkem dobře znají, a tak není problém vyrazit na cestu. Před odchodem si připomeneme slova drtálky o zakuklencích a s dětmi vybereme písničku, kterou případně použijeme na obranu proti zakuklencům.

Odpolední aktivita

Scénka během putování přepadení zakuklenci, kteří byly zahnáni veselými písněmi.

Dva lidé s týmu vybraní předchozí večer se nenápadně vzdálí od skupiny a zahalí se do spacích pytlů, které nesou s sebou. Poté přepadnou putující skupinu dětí. Děti povzbudíme ke zpěvu domluvené písničky. Dáváme pozor abychom děti příliš nevyděsili.

Díky této zkušenosti složíme obrannou hymnu. Zde se nabízí dvě varianty: vymyslíme hymnu sami a pak ji dětem představíme a nebo je zapojíme do vymýšlení (mnohem zajímavější varianta, hlavně pro děti). Zaspíváme jim melodii známé písničky a do té pak vymýšlíme slova.

My jsme složili první sloku a po té už jsme domýšleli nové a nové podle nových situací, které nás potkaly. Melodie naší písně je známá „Vzhůru na palubu dálky volají“ z filmu Dva roky prázdnin a její konečná podoba vypadá takto:

(hymna na následující straně)

Hymna

1. Tmou černou tmou,
nad námi hvězdy zaplají.
Měsíc, ten skvělý je přítel náš.
Strasti a nástrahy nás nelekají,
Když putujem nikdo není sám.

R: Lesem, pustinou – ptáci zpívají,
Záhad kolem je chrám.
Cestu ukáže večernice,
Kam zmizel strach můj se ptám!

2. My jsme šli na sever děsně statečně,
Známe už ostrova pěkný kus.
Vedro nám nevadí, bouřka taky ne,
budíček, žraloci, vosí skus.

R: Máme kruh, mapu, škeble od moře,
celej vestrov je náš.
Piráty zavřeme v komoře,
dáme si buřguláš!

3. Po ránu tu hrozně řvou delfíni,
škeble smrdí, když všichni chrní.
Pirátská vlajka a všude samej písek,
my na drsným vestrově teď sme.

R: My se však ničeho nelekne,
my se nebojíme strádání.
Jasně je že se vrátíme,
nástrahy všechny překlenem.

4. Stát v pozoru a nebát se pirátů,
vždyť oni jsou jen slaboši.
Piráti, drtálci, Matlimosové,
nic v cestě nám už nestojí.

R: Na pustém ostrově, s velkou kuráží,
na putování se vydáme.
Všude je samá voda, to nás uráží,
do té si s lodičkou troufáme.

3.5.1.6. 6.den

Dopolední aktivita:

Aby mělo putování nějaký spád, musí ho protkávat linie spojující jednotlivé dny a hlavně potřebujeme indicie, které nás povedou k cíli. V této části jsme zařadili postavu poutníka. Pro tuto postavu je vhodné zvolit někoho, koho děti neznají nebo jej na táboře ještě neviděly. Do hry je vždy možné zapojit přátele, kteří se přijedou podívat na tábor, nějakého domorodce, který žije poblíž tábora atd..

Scénka setkání s poutníkem

Putujeme po ostrově, ale vypadá to, že jsme se ztratili! Náhodou narazíme na zvláštního muže. Muž nám proradí, že své jméno nepoužívá a říká si poutník. Na ostrově žije již mnoho let, chtěl být daleko od lidí. Podařilo se mu objevit tento ostrov a tak se zde usadil. Protože zde žije již mnoho let, ví o každém koutě ostrova a může nás zavést k trosečníkovi. Musíme mu však splnit dvě přání. První: prozradit mu jak jsme se ubránili zakuklencům – zazpívat obrannou hymnu a druhé přání: poutník je velmi hladový, a tak chce, abychom mu dali něco ze svých zásob.

Odpolední aktivita:

Sledování poutníkůvých stop.

Pomůcky: papíry na zapsání úkolů, větve, kameny – cokoliv na výrobu šipek a značek

Motivace: Hodný poutník nám za jídlo ukáže cestu, poputuje před námi a bude nám dávat znamení, kudy máme jít.

Cíl: podpořit vytrvalost a zručnost při plnění úkolů.

Průběh: Skupina putujících si musí po obědě odpočinout, tím dostává poutník čas na předběhnutí skupiny. Hra je podobná jako „šipkovaná“, pomocí šipek a značek nám poutník ukazuje cestu, kterou máme jít. Po cestě na nás čekají různá úskalí: poutník schovává dopisy s úkoly a varováními:

- *nacházíte se na území pirátů* – zazpívejte dvakrát za sebou obrannou hymnu,

- *údolí medvědů* – nikdo nesmí mluvit, dokud neprojdou územím nebezpečných medvědů,

- *termiti* – přes označený úsek se musí dostat co nejrychleji, aby jim termiti nenalezli do bot a vozíčků,

- *území divých Matlimosů* – ti se bojí pouze stvoření, která mají pět nebo šest nohou.

Utvoříme skupinky po 5 – 7 lidech. Necháme je vymyslet způsob, kterým se skupinka bude dotýkat země pouze určeným počtem nohou a přepraví se přes označené území.

- *území Trojnožce* – utvoříme dvojice. Za nohu je vážeme k sobě, takže budou mít tři nohy. Musí se co nejrychleji a nejtížeji dostat přes území trojnožce. Pro vozíčkáře můžeme použít více variant, podle zdatnosti týmu. Vozíček může být jako dvě nohy a asistent pak skáče po jedné noze. Vozíček se nepočítá jako žádná noha na zemi, a tak ho může tlačit trojnohá dvojice. Vozíček je jedna noha, a tak ho může tlačit jeden člověk (vhodné pokud je vozíčkář větší váhy).

- *území Zpátečníků* - musíme projít označené území pozpátku,

- *území Sváčníků* – přestávka na svačinu.

Posledním vzkazem se s námi poutník loučí, zavedl nás na místo, kde můžeme přespat a každým krokem jsme blíže k trosečníkovi. Dále už dojdeme sami podle přiložené mapy.

Díky úkolům, které poutník zadává dětem, procvičíme jejich vytrvalost, schopnost improvizovat a spolupracovat. Ke každému úkolu je vždy potřeba různého počtu lidí, a tak

se děti musejí vypořádat s problémy a úskalími, které přináší invalidní vozík a nebo naopak zjistí, jak si díky němu mohou ulehčit práci.

Tuto část jsme zařadili jako nenásilné podpoření dětské zvědavosti a oživení putování. Hry jsme sestavili tak, aby v nich hlavní roli hrála spolupráce všech dětí.

V této části putování jsou již některé děti unavené, obzvláště děti mentálně postižené, které jdou samy. Pro ty musíme mít velké pochopení, cestou máme naplánované zastávky po určitých časových intervalech cca 60-90 min podle náročnosti terénu.

Dbáme na dodržování pitného režimu, obzvláště v teplých letních dnech!

3.5.1.7. 7.den

Dopolední aktivita:

Úsek nadcházejícího dne je náročný. Velké množství kopců ztrpčujících pochod. V tento úsek jsme nezařazovali žádné hry. Je důležité přizpůsobit se terénu, děti byly unavené již samotným náročným pochodem. Hlavně některé děti mohou začít stávkovat s tím, že je pochod náročný, cíl daleko atd.. V tuto chvíli je důležité jim vše citlivě vysvětlit a mít nadmíru trpělivosti.

Můžeme zařadit povídání o krajině, kterou procházíme. Ukážeme dětem zajímavosti okolí. Můžeme si cestu naplánovat kolem památníku, zajímavého objektu apod., kde si můžeme říci i něco z historie a nebo si jen odpočinout u nějaké studánky (nikdy nepijeme neznámou vodu!)

My jsme tábořili v jižních Čechách, a tak jsme si naplánovali trasu po kopcích s výhledem na hory a také jsme dětem ukázali hranice s Rakouskem. Využili jsme tuto část putování k povídání o historii, zeměpisu a také práce s mapou.

Odpolední aktivita:

Podobně jako dopoledne jde putování členitou krajinou, a tak děti zatěžujeme jen přiměřeně, ale máme pro děti připravené zpestření.

Scénka přepadení piráty:

Z lesa se vyřítí tři piráti a uloupí svačinu, vše se seběhne velmi rychle. Protože nám piráti uloupili svačinu, musíme je najít. Po stopách pirátů dojdeme až na místo, kde najdeme značku. Řekneme dětem, že jsme piráty nedohonili, ale našli jsme místo, kde se nachází pirátská spižárna a teď je na nich, aby ji objevily.

Piráti, stejně jako zakuklenci, jsou vedoucí asistenti či hosté, se kterými se domluvíme na přepadení minimálně den před tím. Toto přepadení jsme zařadili hlavně pro povzbuzení unavených dětí a abychom jim připomněli atmosféru putování po neznámém ostrově, tím jsme udělali malý posun v etapové hře.

3.5.1.8. 8.den

Dopolední aktivita :

Blíží se velká záchranářská akce, už jsme jen pár kilometrů od místa, kde se trosečník nachází. Pro děti je to velká motivace v cestě. Přiblížení k cíli zvedá jak morálku, tak přináší i radostnější pohled na putování. Je důležité, když putujeme s handicapovanými dětmi, aby byl cíl přiměřeně daleko. Dva a půl dne, až tři dny jsou děti schopné pojmut jako přijatelný cíl.

Odpolední aktivita:

Vyvrcholení celého putování je tu! Došli jsme až na místo popsané v dopise. Děti mají za úkol připravit vše pro přijetí trosečníka; místo, kde si může lehnout, jídlo, vodu, oblečení a lékárničku, kdyby byl zraněný.

Dále musíme sestavit záchranou výpravu a vybavit ji záchranným materiálem – kruh a jiné plovací předměty (křídélka apod.), abychom mohli trosečníka bezpečně dopravit na náš břeh. Poprosíme o ně děti a ty také vyberou z vedoucích ty nejsilnější, kteří poplavou zachránit trosečníka.

Nastává chvíle napětí, pak už se v dále objevuje záchranná výprava a táhne s sebou trosečníka!

Pozn.: Trosečníkem by měl být neznámý člověk. V našem případě to byl člen našeho týmu, ale díky tomu, že se mu podařilo výrazně změnit svůj vzhled, děti ho nepoznaly.

Svěříme trosečníka dětem, jedni mu musí sehnat nějaké oblečení, druzí připravit jídlo apod.

Pozn.: V tuto chvíli zavládl zmatek, každý se chtěl zapojit do péče o trosečníka. Abychom předešli tomu, že si bude někdo připadat odstrčený přidělíme dětem různé aktivity. Při péči o trosečníka je vhodné upřednostnit handicapované děti.. V tuto chvíli můžeme dát dětem pocítit, jaké to je postarat se o někoho. Hlavně pro handicapované děti je

to nesmírný zážitek. Jsou většinou zvyklé, že se stará někdo o ně a nyní si mohou zkusit, jaké to je být odpovědný.

Trosečník Jules není Čech, děti ho mají za úkol naučit mluvit česky a podílejí se na všech pokrocích, které trosečník udělal.

Necháme všechny odpočinout a dopřejeme dětem dost času, aby si užily významné chvíle. Pokud je to možné, můžeme se s dětmi vykoupat a pak už je nasměrovat zpátky.

Hlídáme čas, abychom stihli do večera dojít do tábořiště.

Trosečník může být někdo nový (je to pro hru zajímavější) nebo v našem případě byl trosečníkem člen týmu. Trosečnickova postava je velmi důležitá, je to někdo, za kým děti ušly velký kus cesty, a proto se snažíme tuto postavu vytvořit co nejvěrnější. My jsme zvolili štíhlého člena našeho týmu s vlasy po pás, který vypadal jako opravdový trosečník a jeho úspěch byl veliký. Děti ho úplně nepoznaly, protože vybraný člen měl dlouhé vlasy, které nosil po celou dobu schované a tak na něm bylo něco na co děti nebyly zvyklé. Děti se mu věnovaly s úzkostlivou péčí a těšily se, až mu ukáží tábor, což byla skvělá motivace pro cestu zpět.

Touto postavou se udává celý další běh hry, zda se nám podaří udržet dětskou pozornost a radost, či je zklameme a budeme je muset získat zpět.

3.5.1.9. 9.den

Dopolední aktivita:

Návrat do tábora vede zpět skrze náročnou členitou krajinu. Protože děti putují již delší dobu, je vhodné volnější tempo, abychom je zbytečně nevyčerpali. Motivací je pro všechny návrat do tábora a ukázat ho trosečnickovi.

Odpolední aktivita:

Pokračujeme v cestě do tábora. Aby se den nestal fádním, zabavíme děti různými úkoly (viz níže hra Panna, Orel). Cílem úkolů je zábava, ale také procvičení dětských dovedností.

Na hodinu si všichni musí šeptat. Děti se učí ovládnání, sebekontroly a spolupráci. Při takovéto činnosti se může stát, že některé handicapované dítě se neudrží a hru pokazí. Je důležité podpořit skupinu, aby takovéto dítě podpořila, nikoli obviňovala z neúspěchu.

Panna, Orel

Při této hře se mohou prokázat handicapované děti svými znalostmi, ukázat, že nejenom rychlost je důležitá.

Pomůcky : mince

Cíl: procvičení dovedností, znalostí, postřehu, zábava po cestě

Průběh: Vyvolávač čas od času zastaví a svolá hráče. Oznámí jim určitý úkol – např. oběhnout strom, říct něco z historie, zoologie..., vydržet v nějaké poloze určitou dobu apod. Poté si každý zvolí pannu nebo orla, vyvolávač hodí mincí a oznámí výsledek. Ti, kteří tipovali špatně musí co nejrychleji splnit zadaný úkol.

Návrat do tábora je ve večerních hodinách. Dětem necháme osobní volno a pak se sejdeme u večere, vyhodnotíme putování a necháme je odpočinout.

Zařadili jsme pouze jednoduché hry, které byly příjemným doplněním cesty pro děti.

3.5.1.10. 10. den

Dopolední i odpolední aktivita:

Celý den vyhradíme dětem na očistu, po náročném putování necháme děti odpočinout. Dáme jim čas na jejich potřeby, napsat dopis nebo pohled (mohly si ho zakoupit u hlavního vedoucího) domů. A hlavně vstřebat zážitky z putování, dáme jim možnost věnovat se trosečnickovi. Tím podpoříme jejich pocit zodpovědnosti a také jejich sebevědomí. Pro handicapované děti je příležitost „učit“ trosečníka česky velkou výzvou a každý jeho pokrok je pro ně velkým vítězstvím a zažijí tak pocit sebeuspokojení a pocit potřeby. Tento den jsme vyhradili i tělesné očistě a postupně vykoupali všechny členy tábora. Odpočinek a koupel děti osvěží a můžeme s nimi pokračovat v dalších dobrodružstvích.

Večerní aktivita :

Cesta za kapitánem Nemem

Pomůcky : Plachta a stěžeň, všichni účastníci hry si vezmou nějaký talisman, další pomůcky podle scének

Cíl: Splnit úkoly, které vedou ke kapitánovi Nemovi. Úkoly jsou zaměřeny na to, aby se děti nebály spolehnout na sebe, na kamaráda nebo asistenta. Procvičí si zdatnost a odhodlanost, pohyb po tmě v neznámém prostředí.

Motivace: *„Nadějí na naši záchranu je kapitán Nemo, který právě zakotvil v zátocě. Proto ho půjdeme poprosit, jestli by nás neodvezl z ostrova. Cesta nebude nijak jednoduchá, ale když se nám podaří ji zdolat, máme velkou nadějí, že nás kapitán odveze. Musíme mu ukázat svou odvahu!“*

Průběh: Skupinu přivedeme na začátek cesty, utvoříme skupinky po dvou, třech maximálně čtyřech lidech – podle toho, jak se děti odváží, nechceme je strašit, ale na druhou stranu, aby měly zážitek z obřadů! Nejmladší jdou první, cesta je dlouhá a končí v noci.

Po cestě rozestavíme stanoviště, na každém stanovišti čeká na skupinku nějaký úkol.

- **První obřad** s talismanem – aby mohly jít dál, musí obětovat svůj talisman (něco, co je jim drahé).

U obřadu je potřeba dvou lidí, jeden talismany vybere (drtálka – domorodá žena) a druhý je pak tajně odnese na druhé stanoviště. Když si vezme tajemná drtálka talismany, dá dětem požehnání na cestu a pošle je k určenému místu (kruh z květů ve dne, kruh ze svíček v noci), kde se děti se svými talismany zase shledají a najdou u nich vzkaz: *„Šťěstí vám přeje! Pokračujte v cestě, buďte odvážní a dobrosrdeční, jen tak dojdete až na konec vaší cesty.“*

- **Druhý obřad** – Smutná mořská panna. Najdou v lese plačící mořskou pannu, ta jim prozradí, že jediný způsob, jak ji rozveselit, je darovat jí květinu. Když jí najdou květinu, poradí jim kudy se dát dál.

- **Třetí obřad** – Zvednout ráhno – Aby prokázaly, že jsou schopní námořníci, musí umět s pomocí provazu zdvihnout ráhno s plachtou. Když se jim to podaří, pošle je námořník dále.

- **Čtvrtý obřad** – Přepadený pocestný – u cesty najdou přepadeného pocestného, prosí o pomoc. Když mu pomůžou ošetřit jeho zranění, dá jim radu. Varuje je před piráty, na jejichž území se ocitly. Od této chvíle se musí chovat absolutně tiše, aby je nepřepadli

jako jeho. Za jejich pomoc jim dá zlatý peníz. Na konci nebezpečné cesty najdou hospodu, kde se dočkají dalších informací.

- **Pátý obřad** – Hospoda – V hospodě potkáme pidlookého piráta. Pomůže jim v další cestě, ale jen když mu zaplatí, nyní užijí peníz od přepadeného pocestného. Za úplatu jim pirát poradí kudy dál

- **Šestý obřad** – Setkání s kapitánem Nemem. Setkání musí být omračující. Kapitán Nemo je legendou a tak tuto scénku musíme dobře připravit. Protože za kapitánem všechny děti dojdou až za tmy, dá se využít hra stínů a světla. Dál od cesty natáhneme mezi stromy prostěradla a za ně postavíme z papíru vyrobené tvary ponorky, kulatá okénka apod. Fantazii se meze nekladou. Využijeme svíčky, baterky, lucernu či větší zdroje světla na prosvícení prostěradel a dotvoření atmosféry. Kapitán Nemo pak může být chvíli za prostěradlem, chvíli před ním a rozmlouvá s našimi skupinkami. Vyzvídá informace o jejich putování po ostrově, jak byly odvážní, co všechno zažily. Pak jim slíbí, že je odveze domů, ale nepůjde to hned, protože musí opravit ponorku, a to bude za tři noci.

Tuto hru jsme zařadili, protože jsme v ní mohli hravým způsobem přivést děti do různých životních situací. Ať to byl přepadený pocestný, chtěli jsme tím podpořit sociální cítění, či zvedání ráhna, kterým jsme podpořili spolupráci dětí.

V této hře je úskalím její dlouhý průběh, a proto musíme zabezpečit, že i poslední skupina, která vyráží už za tmy bude vidět na cestu, musíme zajistit dostatek svíček, pokud je trasa dlouhá, i někoho, kdo je bude vyměňovat. Nám se bohužel stalo, že některé svíčky zhasly a poslední skupinky před závěrečnými obřady tápaly ve tmě. V podobnou chvíli je důležité, aby asistenti, kteří děti doprovázejí, zachovali chladnou hlavu a dětem vysvětlily, že se nemusí ničeho bát. Musí jít dětem příkladem (metoda příkladu) a povzbuzovat jejich kuráž.

3.5.1.11. 11.den

Dopolední aktivita :

Keramika je jednou z nejlepších materiálů pro integrovanou skupinu a její uměleckou činnost. Jako tvárný materiál v ní mohou děti zachytit své emoce plasticky. Tím, že musí hlínu nejdříve zpracovat, se zbavují napětí a z následného výrobku se mohou těšit ještě spoustu let. Handicapované děti se musí soustředit na jemnou motoriku a tím rozvíjejí své motorické dovednosti a schopnosti.

Keramika

Pomůcky: keramická hlína, kameny na vytvoření pícek, hodně dřeva.

Cíl: Po mnoha hrách je čas na trochu umění a tvůrčí činnosti, děti si mohou zkusit, jak ostrované vyrábějí šperky, nádoby, sošky apod. Jedna skupina jich pár našla hned při prvním putování po ostrově. Na tuto skutečnost děti upozorníme. Cílem je také radost z vyrobeného výrobku, který si děti mohou odvézt domů.

Motivace: Protože nás Kapitán Nemo z ostrova odveze až za pár dní máme čas na provozování místních tradic, což bude tvorba předmětů z keramické hlíny.

Průběh: Dáme dětem hlínu a necháme je celé dopoledne tvořit.

Keramiku jsme zařadili z důvodu jejího širokého využití, také jsme na ni mohli navléknout další etapu v našem příběhu ostrovanů, kdy jsme si hráli na drtálce a zkoušeli jejich zapomenuté umění vytváření hliněných nádob a výrobků.

Pro děti je keramická hlína nesmírně zajímavý materiál a je proto využívána v pedagogických i sociálních zařízeních pro svůj terapeutický a výtvarný potenciál dlouhá léta. Toho jsme využili i my.

Odpolední aktivita :

Odpoledne budou děti pokračovat v dopolední činnosti. Keramiku je třeba vypálit a proto musí vyhrabat dostatečně velkou jámu, vyložit ji kamením, vložit vyrobené předměty a nad nimi opatrně rozdělat oheň, ten pak udržovat po dvě, tři hodiny, aby se keramika vypálila. Stojí to hodně úsilí nasbírat dostatečné množství dřeva, ale děti jsou motivovány blízcím se výsledkem. Učí se jak zacházet s ohněm. Necháme handicapované děti, aby se staly strážci ohně a příkladači, děti bez postižení pak musí obstarat palivo. Každý je díky tomu důležitou součástí a všichni mají důležitý úkol. Pro postižené děti je to velká výzva, starost o oheň je jednou z nejdůležitějších součástí vypalování, a tak dáme dětem přiměřenou odpovědnost.

Při večeři *scénka* :

Do tábora zabloudí pirát, ale už nechce být pirátem. Rád by se dal na lepší cestu a také by si v táboře rád našel ženu. Necháme děti rozhodnout, jestli mu uvěří, že se polepší a tak si zaslouží ženu z naší výpravy. Když se mu podaří děti přesvědčit požádá svou vyvolenou o ruku (vybere si z táborových slečen svou vyvolenou, tou je slečna z týmu).

Chtěli jsme v této etapě ukázat dětem, že každému je třeba dát šanci začít znovu a jak se může takový člověk změnit, podpoříme-li jeho snahu dát se dobrým směrem.

Protože jsme očekávali příjezd dalšího člena týmu, využili jsme ho jako nového oživujícího prvku. Pro děti každý nový element ve hře zvyšuje zajímavost a poutavost hry.

3.5.1.12. 12.den

Dopolední aktivita:

Příprava na svatbu

Pomůcky: Prostěradla, barvy, provázky, drátky, korálky, co možná nejvíce materiálu na výrobu kostýmů všech účastníků (oddávajícího, svědků...)

Cíl: Zapojit všechny členy tábora na přípravě svatby. Podporujeme jejich představivost a tvořivost při vymýšlení a výrobě darů a proslovu pro ženicha a nevěstu.

Motivace: Navázání na předchozí večer, děti vědí, že bude svatba a tak není třeba velké motivační úsilí.

Průběh: Necháme děti rozhodnout, jakou činnost chtějí dělat, např. dívky připravit nevěstu (šaty, vlečku), chlapci připravit ženicha nebo pomoci s přípravou slavnostních pokrmů, vyzdobit slavnostně tábor, vyrobit prstýnky, každá skupina připraví dar pro ženicha a nevěstu...

V ději, který nastane, dohlížíme na to, aby se všechny děti zapojily do nějaké aktivity. Necháme dětem dopoledne a chvíli po obědě, aby si vše pečlivě připravily. Nakonec se všichni převléknou do slavnostního oblečení. Podporujeme spolupráci všech dětí.

Odpolední aktivita:

Scénka :

Jestliže pozná pirát svou nevěstu, tak si ji může vzít za ženu. Na tuto scénku se všichni musíme hezky obléknout a vyzdobit, protože svatba je výjimečný okamžik a krok v životě člověka.

Ve stanu pak připravíme dvě dívky, které půjdou s nevěstou ven před stan a ženich mezi nimi musí poznat svou vyvolenou. Musíme dát pozor na to, aby všechny děti dobře viděly, děti mají tendenci se nechat strhnout a potom vzniká nepřehledná situace. Po napínavém vybírání a správné volbě se celý tábor s nevěstou a ženichem v čele vydá na místo, kde se bude konat svatební obřad.

My jsme zvolili místo dál od tábora, háj uprostřed louky, místo i účastníci vytvořili báječnou atmosféru. A děti si odvezly nezapomenutelný zážitek z účasti na svatbě.

Oddávajícím je hlavní vedoucí. Po obřadu pak zástupci ze skupinek přednesou svou řeč a dají novomanželům dar, který pro ně připravili.

Pak se všichni vrátí do tábora, kde může začít svatební hostina. Svatební hostinu připravíme co nejpestřejší, aby byla završením krásného obřadu, kterého jsme se právě zúčastnili. Oslava může trvat až dlouho do noci.

3.5.1.13. 13.den

Dopolední aktivita:

Divadlo

Divadlo je důležitým komunikačním prostředkem, protože v něm hrajeme nějakou roli. Do té se můžeme vžít, a tak se stát na chvíli někým jiným. U handicapovaných i stydlivých dětí podpoříme jejich komunikační schopnosti. Důležité je, aby měl každý roli, ve které se bude dobře cítit. Dialogy musí být vyvážené, rovnocenné, nikdo si nesmí připadat jako méněcenný člen.

Cíl: S dětmi vymyslet divadelní představení, připravit kostýmy, zapojit svou fantazii a spolupráci ve skupině. Zamyšlení nad historií cestování.

Pomůcky: Dostatek materiálu pro vytváření kostýmů

Motivace: Rozloučení s ostrovem příjemným alegorickým způsobem. Každá skupinka vymyslí nějakou scénku z historie – báje, pověsti, jakoukoliv historickou událost nebo legendu, příběh spojený s putováním, ztroskotáním, piráty apod.... (objevení Ameriky, ztracené poklady...)

Průběh: Dětem ráno předvedeme krátkou divadelní scénku: např. Robinsona Crusoe při rozhovoru s Pátkem...Tuto scénku si připraví vybraní lidé z týmu (Tyto scénky jsou většinou založeny na improvizaci, tím je dán jejich jedinečný charakter. Nepodceníme však jejich přípravu a vytvoříme si zajímavé masky a přestrojení). Pak dětem povíme o tradici drtálců, kteří každou velkolepou hostinu zakončují divadlem, a protože jsme měli včera velkolepou hostinu a zítra odjždíme domů, rozloučíme se s ostrovem nějakým krátkým divadelním představením. Dáme dětem a jejich vedoucím čas do tří hodin odpoledne, za tu dobu si musí připravit kostýmy a nějaké představení maximálně hodinové.

Můžeme využít tzv. brain stormingu, při kterém děti navrhnou, co by mohlo být ve hře za postavy či události, a pak ze všech nápadů vytvoříme scénář. Tato představení jsou

založena na velké představivosti a improvizaci, pro děti jsou však výzvou ukázat svůj talent. Také v nich podporujeme spolupráci mezi dětmi.

Dáváme však pozor, aby se hra vyvíjela, a pomáháme dětem při její realizaci. Pokud se dostanou do nějaké bezradné situace, neví jaký příběh, musíme mít záloze již něco vymyšleno. Podpoříme tím v dětech zájem a chuť do další práce. V opačném případě se nám může stát, že děti přestane práce na představení bavit a nebudou na něm chtít pracovat. Zkoordinovat takovou činnost vyžaduje množství trpělivosti a nápadů, tím předejdeme demotivaci dětí.

Odpolední aktivita:

Před předvedením scének s dětmi připravíme sezení a místo, kde se scénku odehrají. Každá skupinka dostane příležitost ukázat, co vytvořila, a všem se dostane ocenění potleskem. Pro děti je to odměna za jejich velké úsilí a každý se chce předvést v nejlepším světle. Dáme pozor, aby každý měl prostor při vymýšlení i hře.

Dalším bodem bude sbalení zavazadel a příprava na poslední velký táborový oheň.

U ohně dojde k vyhlášení nejúspěšnější držitelů bobříků a všichni se rozloučí s ostrovem, poděkují všem silám, lidem a drtálcům, kteří jim pomohli při náročném putování krajinou a zazpíváme si hymnu, kterou složili během putování.

V závěrečném hodnocení bobříků pochválíme všechny děti za jejich úsilí, je to pro ně chvíle, kdy jsou oceněny za svou snahu a píli. V tuto chvíli je právě podporujeme v jejich další snaze, radosti z odvedené práce. Ukazujeme jim, že jejich práce je oceněna a podporujeme v nich pocit důležitosti.

Tato chvíle je velmi emocionální, děti spolu tráví poslední den tábora, na kterém navázaly nová přátelství a prožily různá dobrodružství, která je jako skupinu stmelila (to byl cíl naší hry), a tak se snažíme vytvořit co nejpříjemnější atmosféru posledního večera.

3.5.1.14. 14.den

Dopolední aktivita:

Úklid tábora a zkontrolování tábora před odjezdem. Dáme dětem úseky, které musí uklidit, předáváme jim odpovědnost za dobře odvedenou práci.

Scénka : Všichni táborníci se shromáždí k odchodu a zde se setkají s kapitánem Nemem (převlečený člen týmu), který je odvede na svůj koráb (vlak). Rozloučíme se s kapitánem Nemem, jako poděkování mu naposledy zazpíváme hymnu.

3.5.2. Cíle jednotlivých etap a jejich naplnění

Zásadním cílem popisované etapové hry jako celku je podpořit propojení dvou světů – dětí s postižením a dětí bez postižení. Podpořit je v poznávání nových dimenzí a napomoci růstu jejich osobnosti.

Děti jsou mnohem více otevřené pro spolupráci, pokud je jim nabídnut bezpečný prostor (jak se zmiňují již v kapitole 2.1.), a tak byl naším cílem vytvořit dětem bezpečný prostor, ve kterém se nemusí bát projevit své emoce, objevovat nové věci a nové kamarády.

Jednotlivé etapy jsou na sebe napojeny podle jednotlivých cílů a těch dosahujeme zvolenými aktivitami.

Cílem počátečních etap bylo seznámit děti mezi sebou a s novým okolím, proto jsme druhý den zařadili hry, při kterých se děti odreagují, uvolní energii, ale také seznámí (Lov velryb, Číslo). Odpolední činností - průzkumem ostrova - jsme si vytyčili cíl, kterým bylo seznámit děti s okolím tábora a s dětmi z jednotlivých oddílů.

Další částí příběhu byla příprava na putování, zajímavou cestou jsme děti motivovali k cestě za trosečníkem.

Hlavní etapou je v této etapové hře putování, naplněné zábavnými herními vložkami a prolínání se fantazijního světa s reálným. Cílem putování bylo představit dětem život v přírodě, neobyčejný zážitek, naučit děti, které jsou zvyklé na pohodlí domova, novým dovednostem a ukázat i jiný životní styl. Pro děti je putování nejen zábavné, ale i náročné a touto cestou odhalujeme mnohé skryté dětské vlastnosti.

Cílem další etapy bylo vstřebání nových zážitků a naučit se pracovat s nově získanými zkušenostmi. Tu jsme vyplnili klidovými činnostmi – práce s keramickou hlínou, která je známá svým relaxačním vlivem (dříve než z hlíny něco vytvoříme, musíme ji zpracovat a dát si s ní práci) a sehrání divadelního představení, které je využíváno v mnoha terapeutických technikách, pro práci s vlastními pocity.

Jednotlivé cíle se nám podařilo naplnit díky správně voleným aktivitám, v některých chvílích bylo za potřebí trpělivosti, pohlázení a lásky, v jiných pak domluva či zlepšení motivace hrou.

V této práci jsem zmínila několik prvků, které v naší etapové hře nevyšly tak, jak jsme si představovali (např. divadelní představení, které jsme neměli dostatečně skoordované) a u těch náročnějších jsem se snažila zdůraznit, jak je důležité vytvořit vyrovnané skupiny, začít hru včas, aby děti nebloudily temným lesem apod.

3.5.3. Zhodnocení průběhu akce

Po ukončení tábora a etapové hry provedeme zhodnocení akce. Rozebereme způsob práce s dětmi, zda se nám podařilo splnit stanovené výchovné cíle a za jakých podmínek je možné dospět k lepším výsledkům. Jestli jsme uspěli se zvolenými metodami a reakce dětí na tyto metody. Např. při putování mohly unavené a vzdávající se děti lépe reagovat na metodu vysvětlování nebo bylo lepší použít metodu přesvědčování či odměny a trestu.

Tým si vzájemně poskytne zpětnou vazbu. Hlavní vedoucí se vyjádří k práci vedoucích a vedoucí také ke spolupráci s hlavním vedoucím. Všechny tyto informace jsou cenné pro další spolupráci v týmu, vyhneme se tak opakování chyb a zvýšíme výchovné působení na děti. Sjednotíme výchovné působení jednotlivých vedoucích na děti. Zhodnotíme jak se jednotliví členové týmu ujali svých funkcí. Jak nám chutnalo jídlo a jestli byl jídelníček dostatečně připravený atd.

Rozebereme připravenost etapové hry, jaké části měly úspěch a jaké neměly. Při přípravě další etapové hry pak budeme moci jednotlivé části lépe připravit, aby na sebe lépe navazovaly, více podporovaly zvolený výchovný cíl nebo lépe motivovaly účastníky hry. V etapové hře, o které je tato seminární práce se nám díky zajímavému libretu a velmi emotivnímu putování za trosečníkem podařilo nenásilně stmelit kolektiv a dojít až překročení bariér mezi dětmi. Úskalím byla poslední etapa, kterou bylo divadlo, jedna ze skupin se nedokázala domluvit na společném tématu a nakonec se děti rozhodly hru vzdát. V takovém případě je důležitá zpětná vazba mezi členy týmu a pro příště zajistit lepší připravenost vedoucích.

Probereme si spolupráci s dětmi a vzájemnou interakci dětí s postižením a bez postižení: jak se jednotlivým dětem podařilo zapadnout do kolektivu, jak lépe podpořit integrující prostředí.

3.5.4. Shrnutí významu hry

Hra, až skoro kouzelné slovo. V každém věkovém období má svůj specifický význam. V útlém věku slouží k nenásilnému poznávání světa a s narůstajícím věkem se její význam mění. Děti si hrou zlepšují své dovednosti a schopnosti a také v ní dostávají možnost odbourat své citové a fyzické napětí. Hra rozvíjí osobnost zúčastněných, ale také uspokojuje mnohé základní potřeby.

Hra má také vysoký terapeutický potenciál. Tento potenciál jsme využily i při plánování etapové hry, kterou jsem představila v této práci. Snažili jsme se přistupovat k této etapové hře jako k prostředku, který správným pojetím může být mocným prostředkem a obohacením.

Ve hře můžeme u všech věkových kategorií nalézt shodné prvky např. spontaneitu, živé zaujetí, kladení nároků na vlohy a schopnosti hráče. Tyto společné prvky jsme se snažily oživit o významnější hodnoty jako spolupráci, cit pro fair play, poznání svého bližního atd. a to nesoutěživou formou hry.

V absolventské práci Hra v Životě člověka od Jany Kaplanové jsem našla rozdělení her podle věkových kategorií a také kapitolu 4.6.4 Hry adolescentů a po jejím prostudování jsem přišla na to, že jsme v etapové hře využili mnoho prvků, které jsou v této kapitole popsány.

„1. Utkání se s problémy, výzvou překážkou, soupeřem nebo přírodním živlem, s tím, že toto utkávání může mít charakter buď souboje individuálního, nebo souboje týmů.“¹⁵

Jak se zde zmiňuje: Důležité pro spolupráci je, že společně všichni členové skupiny něco řeší. I když píše, že „pubescenti této spolupráce nejsou zcela schopni“¹⁶. My jsme využily toho, že ve skupině dětí s postižením a bez postižení jsou děti mnohem otevřenější pro spolupráci. A použili jsme tuto alternativu k vzájemnému poznání jednotlivých dětí v naší smíšené skupině dětí s postižením a bez postižení.

Tyto hry jsme zařadili na začátku¹⁷ a dále jsme jejich náplň přizpůsobily našim cílům a změnili je na týmovou spolupráci celé táborové skupiny (Všichni svou spolupráci

¹⁵ Viz Hra v Životě člověka str. 39.

¹⁶ Viz Hra v Životě člověka str. 39.

¹⁷ Lov verlyb, Číslo str.31.

museli čelit nástrahám ostrova, a tak docházelo ke stmelení skupiny a rozvoji týmové práce.).

Další kapitola „2.Nasazení své (často pro mě samotné netušené) síly, vytrvalosti, schopnosti, intelektu, fantazie,...

Psycholog A.Maslow si ve svém učení určil za klíčové body seberealizaci, „hraniční zkušenost“ a „vrcholný prožitek“. Maslow z této souvislosti vyvozuje, že nejvíce informací sami o sobě, o svých limitech a silách získáme právě při překonání obtíží, které hraničí s našimi možnostmi.“¹⁸

Tímto „nasazením“ jsme se snažili dosáhnout sebepoznání a vzájemnému poznání plněním speciálně upravených bobříků (str. 28) či dobrodružnou cestou za kapitánem Nemem (str.44).

Kapitolka „3. Vstupování do nejrůznějších rolí, braní na sebe sejrůznějších převleků spojených s pocity bezstarostnosti, výlety do světa fantazie, radost ze spontaneity a tvořivosti.“¹⁹

Celá etapová hra je výletem do fantazie, poznávání světa novými očima. I v této etapové hře mělo divadlo své místo a možnost uvolnit své pocity zpoza nové role.²⁰ Ta pomáhá v hledání vlastní role, postojů ve světě a možnosti zhodnotit své pocity.

Poslední kapitola „4. Hra vyvolává nejrůznější emoce: napětí i uvolnění, radost i smutek, vzrušení i uklidnění, nadšení i beznaděj,...

Každá hra v kterémkoli období s sebou nese prožitek něčeho nového, napínavého, radostného, náročného,... a tyto jednotlivé prožitky u člověka vyvolají emoce, které jsou charakteristické zejména pro vnitřní dítě, pokud se vrátím k transakční analýze. Hry pomohou hráčům s jejich vyjadřováním (v zápalu hry dítě křičí a směje se, což by v kanceláři na svém pracovišti nedělalo, neboť mu to nedovolí jeho dospělý a rodič), ale také zpracování emocí v normálním životě. Ve hře si mají účastníci možnost vyzkoušet, že prohra je krutá, ale svět se nehroučí.“²¹

Celkově jsme etapovou hru pojali tak, aby se při ní děti měly možnost jak poznat, tak i odreagovat z běžných školních povinností a pomocí hry jsme jim podkládali táborové povinnosti zábavnou formou. Napínavým a zajímavým příběhem jsme motivovali účastníky k zainteresované spolupráci, ale dali jim možnost se vykřičet a zasmát.

¹⁸ Viz Hra v Životě člověka str. 40.

¹⁹ Viz Hra v Životě člověka str. 40.

²⁰ Divadlo str. 48.

²¹ Viz tamtéž.

Na tomto místě bych chtěla vyzdvihnout nesoutěživý charakter popisované etapové hry, jako jeden z nejdůležitějších. Hru jsme vědomě zaměřili na spolupráci všech dětí. Děti tak nesoutěží mezi sebou, ale spolu proti „nepřátelskému“ ostrovu. V takovém prostředí se můžeme více věnovat jednotlivým dětem a stvořit fungující jednotku, ve které se děti bez postižení věnují svým postiženým kamarádům. Časem si děti na sebe zvyknou a vznikne sourodý organismus, kde má každý své místo, všichni se respektují a mají radost z jednotlivých pokroků.

Veškeré situace se nadají předvídat, ale od toho jsou zde vedoucí, kteří musí umět dětem vysvětlit nastalou situaci a ukázat optimální řešení.

Tato hra není soutěží dětí mezi sebou, ale kvůli motivaci a zaujetí dětí je v ní prvek soutěže celé skupiny. To u nás někdy vyvolávalo nevoli u dětí, které byly velmi zapálené do hry a braly jiné děti jako zpomalovače. V tu chvíli byl nutný vstup vedoucího. Volili jsme tempo tak, aby nebylo ani moc rychlé, ani pomalé. Některé děti, které nebyly tak zvyklé na putování vyžadovaly velké množství motivace. Nám se osvědčily následující: krátká zastávka, svačina, odměna na konci putování, zvraty v příběhu.

Nakonec jsme vždy našli společnou cestu.

Závěr

Ve své práci jsem popsala etapovou hru pro integrovanou skupinu dětí s postižením a bez postižení. Cílem mé práce bylo vytvořit tuto hru tak, aby rozvíjela vztah mezi handicapovanými dětmi a dětmi bez handicapu.

V první části se zabývám tím, jaký má tábor význam pro své účastníky jako integrační medium. V druhé části práce popisuji, jak připravit prostředí, ve kterém vytvoříme atmosféru pro integraci dětí s handicapem a bez handicapu, jak se vyhneme diskriminaci a problémům, které by integrace dětí mohla přinést. Dále se věnuji základním metodám, které využíváme při práci s postiženými, ale i dětmi bez postižení. Jsou to základní metody, kterými působíme na děti, ať jsou handicapované či ne.

Ve třetí části mé práce je podrobně popsána etapová hra, která se již uskutečnila, a tak jsem měla možnost, již proběhlou hru předělat tak, aby se v ní další tvůrce vyvaroval chyb, kterých jsme se nevyvarovali my. U jednotlivých her zmiňuji její cíl, použité motivační metody, pomůcky a její průběh. Hry je možné použít i odděleně, ale tak, jak jsou zařazeny v této práci, je díky nim možné dosáhnout integrace dětí s postižením a bez postižení. Hra také slouží k rozvoji dětských dovedností, znalostí a jejich tělesné kondice.

Hra je založena jak na pobytu v táboře, tak na putování, které je velmi hodnotným prvkem etapové hry. Při náročném putování se děti naučí si vzájemně pomáhat a podporovat se. Integrační potenciál putování je vysoký a díky příběhu etapové hry je pro děti putování zajímavé. Využíváme dětskou fantazii, a tak se krajina kterou procházíme stává zajímavější a poutavější.

Každý tábor a etapová hra, i když má stejný námět, probíhá jinak. Záleží na tom, jaké se nám sejdou děti, jaký máme tým a v neposlední řadě i jaké máme počasí. Všechny tyto okolnosti nejdou přesně naplánovat, a tak je důležité si každý den shrnout jednotlivou etapu a projít si pokračování etapové hry, abychom hru postupně rozvíjeli, i když nastanou neočekávané události (špatné počasí, nemoc atd.).

Při psaní této práce jsem si utřídila znalosti v probírané problematice, seznámila se s novými poznatky a metodami, které budu moci využít při své další práci. Nastudovaná literatura mi je přínosem pro další spolupráci s dětmi a to postiženými i dětmi bez postižení.

Resumé

In this seminar I give examples of how to prepare a summer camp for integrated groups of children. There are three parts. In the first part you can find general information on how to prepare a summer camp, more specific information being in the section on specialized literature.

The second part deals with the special needs of handicapped children, how to build a suitable environment to meet their physical and mental development needs, which will allow for growth and expression, as well as for non-handicapped children, and allow for friendship and positive interaction between handicapped and non-handicapped children.

In the third and main part of this seminar, I describe, day by day, a multi-stage game for integrated groups of children. In this game handicapped children can show their abilities, knowledge, and are given the chance to gain self-confidence. To children without handicaps the game brings knowledge of handicapped children's lives, and helps to develop understanding. Also, it focuses on the physical development of the children, and helps build awareness of life in their country. This helps to decrease the distance between handicapped people and the rest of society.

Public attitudes towards people with handicaps are full of misunderstanding and apathy. The purpose of integrated summer camp is also for handicapped and non-handicapped people to meet, and help the future of both groups. The hope is that non-handicapped people who have had interaction with handicapped people early in their lives will have increased understanding and more positive attitudes towards the handicapped into their adulthood.

Bibliografie

Použitá literatura

1. Kábele, František ; Kollárová, Ema ; Kočí, Jiří ; Kracík, Jiří. *Somatopedie : učebnice sociální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1992. 242 s. ISBN 80-7066-533-5
2. Kačer, Jindřich. *Dobrodružstvím zapoznáním : Chystáte etapovou hru?*. 1.vyd. Brno : Mravenec., 2000 ISBN 80-85978-75-X
3. Kaplanová, Jana ; *Absolovenská práce ; Hra v životě člověka*. Bez.v. Jabok Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola v Praze, Vedoucí práce: PhDr.Ing. Marie Lhotová
4. Kolektiv autorů. *Sport a rekreační aktivity zdravotně postižených dětí*. b.v. Praha : Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, 1998. 200 s. bez ISBN
5. Lang, Greg ; Berberichová, Chris. *Každé dítě potřebuje speciální přístup : vytváření integrovaných a inkluzivních tříd*. přel. S.Kostiha. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 146 s. ISBN 80-7178-144-4

Doporučená literatura k tématu

1. Foglar, Jaroslav ; Chour, Jiří ; Zapletal, Miloš. *Etapové hry*. b.v. Liberec : Skauting, 1997 310s. ISBN 80-85421-18-6
2. Kalous, Zdeněk ; Obst, Otto. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X
3. Newman, Satan. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením : rozvoj kognitivních, pohybových, smyslových, emočních a sociálních dovedností*. 1.vyd. Praha : Portál, 2004. 167s. ISBN 80-7178-872-4
4. Pipeková, Jarmila a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. b.v. Brno : Paido, 1998. 234s. ISBN 80-85931-65-6
5. Vítková, Marie. *Integrativní speciální pedagogika : Integrace školní a sociální*. 2. vyd. Brno : Paido, 2004. 463 str. ISBN 80-7315-071-9
6. Zapletal, Miloš. *Velká encyklopedie her*. b.v. Praha : Olympia, 1986. 573s. bez ISBN

Přílohy

Zátěžové normy

Jeden den		Dva dny		Tři dny		Orientační normy Zátěže	
věk	km	věk	km	věk	km	věk	kg
6-7 let	7 km	10-11	15	12-13	28	6-7	0,5
7-9	8	11-13	20	13-15	33	7-9	2
9-11	10	13-15	25	15-18	48	9-11	4
11-13	12	15-18	36			11-13	6
13-15	15					13-15	7,5
15-18	20					15-18	9,5

Při putování s handicapovanými dětmi snížíme zátěž i kilometry přibližně o třetinu nebo o polovinu podle náročnosti ternu.